

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

ALKOHOL A SPORT

Bakalářská práce

Autor: Alena Hodúrová, management sportu a trenérství

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jitka Skopalová, PhD.

Olomouc 2010

Jméno a příjmení autora: Alena Hodúrová
Název diplomové práce: **Alkohol a sport**
Pracoviště: Ústav pedagogiky a sociálních studií, PedF
Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Jitka Skopalová, PhD.
Rok obhajoby diplomové práce: 2010

ABSTRAKT

Hlavním cílem této práce je zjistit množství konzumace alkoholu a objemu prováděné pohybové aktivity u studentů 1. až 4. ročníku sportovních tříd gymnázia v Olomouci.

Zaměříme se na množství konzumovaného alkoholu, rozdíl mezi dívkami a chlapci, rozdíl mezi sportovcem - individualistou a týmovým hráčem. Výzkumu se účastnilo 65 respondentů - 30 dívek a 35 chlapců. Šetření probíhalo dotazníkovou metodou. Použitým dotazníkem byl dotazník konzumace alkoholu prof. Losiaka. Dotazník jsem si vybrala pro jeho jednoduchost.

Klíčová slova: alkohol, sport, pohybová aktivita, mládež, životní styl, volný čas, preventivní opatření

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovních služeb.

Author's name and surname: Alena Hodúrová
Title of the final thesis: **Alcohol and Sport**
Department: Institute of Education and Social Studies, PedF
Thesis supervisor: doc. PhDr. Jitka Skopalová, PhD.
The year of defence: 2010

ABSTRACT

The main aim of this final thesis is to find out the amount of alcohol consumption and the quantity of sporting activities, both done by students from grades 1 – 4 of the grammar school in Olomouc.

We focus on the quantity of alcohol consumed, the difference between girls and boys, the difference between an individual sportsman and a team player. There were 65 respondents participating in the research, 30 girls and 35 boys. The questionnaire method was exploited to make the research. The questionnaire used was the alcohol consumption questionnaire, designed by prof. Losiak. I have chosen this questionnaire because of its simplicity.

Keywords: alcohol, sport, physical activity, youth, lifestyle, leisure, precautionary measures

I agree with lending the final thesis within the library services.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně pod vedením doc. PhDr. Jitky Skopalové, PhD., uvedla všechny použité literární a odborné zdroje a dodržovala zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 20. 4. 2010

Děkuji vedoucí práce doc. PhDr. Jitce Skopalové, PhD.za pomoc a cenné rady, které mi poskytla při zpracování diplomové práce. Dále děkuji všem, kteří mi poskytovali podporu při tvorbě této práce.

OBSAH

1	ÚVOD	0
2	SYNTÉZA POZNATKŮ	8
2.1	DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ	8
2.1.1	<i>Alkohol</i>	8
2.1.1.1	Historie alkoholu	10
2.1.1.2	Konzumace	11
2.1.1.2.1	Přidružené termíny	12
2.1.1.3	Teorie vzniku (příčin) alkoholismu	14
2.1.2	<i>Adolescence</i>	14
2.1.3	<i>Životní styl</i>	15
2.1.3.1	Aspekty životního stylu	16
2.1.4	<i>Vzdělání</i>	16
2.1.5	<i>Volný čas</i>	17
2.1.5.1	Definice volného času	18
2.1.5.2	Sociální postavení volného času	18
2.1.5.3	Volný čas jako funkce sociální skupiny	19
2.1.5.4	Struktura volného času	19
2.1.5.5	Problémy volného času u dětí a mládeže	19
2.1.6	<i>Sport a volný čas</i>	21
2.1.7	<i>Sport a společnost</i>	22
2.1.7.1	Sport a sociální struktura společnosti	23
2.1.8	<i>Sport jako sociální jev</i>	24
2.1.9	<i>Sport a socializace</i>	24
2.1.10	<i>Identita a integrace ve sportu</i>	25
3	CÍL A METODOLOGIE VÝZKUMU	28
3.1	DÍLČÍ CÍLE	28
3.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	28
3.3	ORGANIZACE VÝZKUMU	28
3.4	DIAGNOSTICKÉ METODY	29
3.4.1	<i>Metoda diagnostiky konzumace alkoholu</i>	29
3.4.2	<i>Metoda diagnostiky množství prováděné sportovní aktivity</i>	29
3.5	POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU	29
3.6	METODY VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE DAT	30
4	VÝSLEDKY A DISKUSE	31
4.1	MNOŽSTVÍ KONZUMOVANÉHO ALKOHOLU STUDENTY GYMNÁZIA ČAJKOVSKÉHO V OLOMOUCI	31
4.1.1	<i>Diskuse k dílčímu cíli a výzkumné otázce č. 1</i>	34
4.2	ROZDÍLY V MNOŽSTVÍ KONZUMOVANÉHO ALKOHOLU MEZI CHLAPCI A DÍVKAMI	35
4.2.1	<i>Diskuse k dílčímu cíli a výzkumné otázce č. 2</i>	36
4.3	VZTAH MEZI MNOŽSTVÍM ZKONZUMOVANÉHO ALKOHOLU A OBJEMEM PROVÁDĚNÉ SPORTOVNÍ AKTIVITY U STUDENTŮ SOUKROMÉHO GYMNÁZIA V OLOMOUCI	37
4.3.1	<i>Diskuse k dílčímu cíli a výzkumné otázce č. 3</i>	41
5	ZÁVĚR	44

6	SOUHRN	45
7	SUMMARY	46
8	REFERENČNÍ SEZNAM LITERATURY	47
9	PŘÍLOHY	49
	ANOTACE	

1 ÚVOD

Nejlépe lze alkohol z laického hlediska definovat starým českým příslovím: *Dobry sluha, špatny pán* (původní znění toho přísloví hovoří o ohni, ale alkohol to vystihuje stejně dobře). Alkohol podávaný v malém množství má pozitivní vliv na zdraví, ovšem jeho nadmíra může zdraví člověka nenávratně poškodit, v nejhorších případech může vést až ke smrti konzumenta. Při pravidelné konzumaci se na alkoholu stává člověk závislým, protože alkohol patří mezi návykové látky.

Alkohol je společensky tolerovanou drogou a i proto je mnohem nebezpečnější než drogy společností netolerované. Denně jsme informováni sdělovacími prostředky o tragických autonehodách, kde ve spoustě případů hraje alkohol významnou roli. Díky alkoholu se stává člověk agresivní, v opilosti ztrácí zábrany a jeho agresivita se může stupňovat. Smutným faktem je to, že v současné moderní, uspěchané době se snižuje věková hranice, kdy člověk alkohol poprvé vyzkouší a také se snižuje věková hranice dětí, které pijí alkohol pravidelně, ač je tomu třeba jen jednou za týden, a to o víkendu na diskotéce. Mnohé statistiky ukazují, že prvotní seznámení dětí s alkoholem bývá před hranicí desátého roku jejich věku, což je zarážející.

Jedním z důvodů, které mě vedly k tvorbě práce nesoucí v názvu slovo alkohol je fakt, že v mém blízkém okolí se vyskytují dvě osoby, které mají s alkoholem vážné problémy a postupem času se staly jeho poddanými. Proto bych chtěla poukázat na tuto problematiku ve spojitosti s dospívající mládeží. V tomto citlivém období změny z dítěte na dospělého člověka je zásadní informovat adolescenty o nebezpečí konzumace alkoholu. A protože jsem do doby, než přišlo zranění, vrcholově sportovala, budu se v mé práci věnovat studentům gymnázia se sportovním zaměřením.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je najít souvislost mezi dobou strávenou pohybovou aktivitou a množstvím zkonsumovaného alkoholu středoškolskou mládeží. Je prokázáno, že dítě, které se aktivně věnuje sportu, ať už na vrcholové úrovni, či jen na úrovni zájmového kroužku, nemá s alkoholem tak výrazné problémy jako jedinec, který nemá zájem o pohybovou aktivitu a svůj volný čas tráví jiným způsobem, ať už tomu je chozením po venku s partou vrstevníků, sezením dlouhých hodin u počítače nebo televize. Potvrzuje se tím účinek sportovní aktivity jakožto prevence proti vybudování si závislosti na měkkých či tvrdých drogách.

2 SYNTÉZA POZNATKŮ

2.1 Definice základních pojmů

2.1.1 Alkohol

Jedná se o nejrozšířenější a nejstarší látku u nás. Nápoje s malou příměsí alkoholu pomáhají zahánět žízeň a mají od nepaměti vliv na změnu psychiky člověka. Slovo alkohol je arabského původu a původně znamenalo práškovitý antimon, který si ženy dávaly pod víčka. Dnes pod slovem alkohol rozumíme především etylalkohol čili etanol. Alkoholické „delirium“ je charakterizováno zejména zmateností, třesem, pocením, nutkavou potřebou na zvracení, dezorientací, bludy a zrakovými halucinacemi. Všeobecně je možné říci, že projevy chronického alkoholismu jsou v menší míře podobné projevům ostatních drog (Skála 1988).

Podle negativního účinku nemírného užívání alkoholu na tělesné a duševní zdraví lze alkohol charakterizovat spíše jako drogu stojící na rozhraní oné „lehkosti“ a „tvrdoosti“. Konzumace alkoholu je v naší společnosti běžným a tolerovaným jevem. Naprostá abstinence není běžná, jeho nadužívání (abúzus), i když zde nedojde přímo ke vzniku závislosti, může být pro organismus velice rizikové (Pressl, 1995). Podle materiálů WHO (Světové zdravotnické organizace) připraví právě alkohol lidstvo ze všech drog o nejvíce let života. Ředitelka WHO Dr. Chan Margaret uvedla, že celosvětově je třeba přičíst alkoholu 5 % všech úmrtí osob ve věku 15 – 29 let (<http://www.who.int/dg/chan/en/index.html>). V evropském regionu tvoří úmrtí v důsledku požívání alkoholu u mužů ve věku 15 – 29 let čtvrtinu všech úmrtí (ve střední a východní části Evropy je to dokonce celá třetina!). (<http://apps.who.int/globalatlas/includeFiles/generalIncludeFiles/listInstances.asp>).

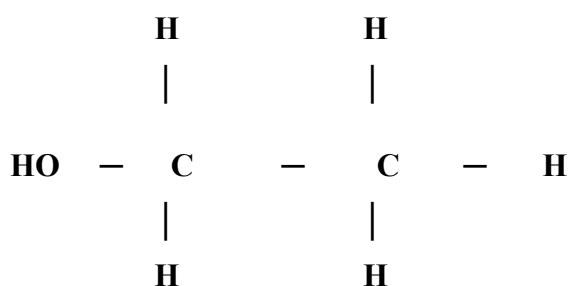
Bohužel, české děti jsou alkoholem mimořádně ohrožované. Dostupnost alkoholu pro děti je vysoká u prodejců a často i v rodině, i když je to v rozporu se zákonem. Zdanění alkoholu, zejména piva, je naopak nepochopitelně nízké a nebere v úvahu ekonomické škody, které alkohol společnosti působí (násilná trestná činnost, vyšší nemocnost, nižší produktivita práce, poškození plodu jestliže alkohol pijí těhotné ženy atd.). I na děti navíc působí masivní a téměř všudy přítomná reklama.

Podle amerického výzkumu bývá často vzestup spotřeby alkoholu a stejně tak i tabáku u dospívajícího varovnou známkou přechodu k jiným drogám. Dospívající si zvykne ovlivňovat svoji psychiku alkoholem, zjistí však, že alkohol jako droga má své hranice a meze a že

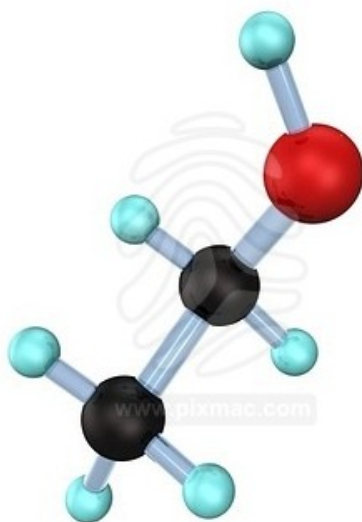
zvyšování dávek nepřináší žádoucí efekt. V tomto případě pak nezřídka přechází k jiným návykovým látkám (Nešpor 2002). Název alkohol pochází z arabského slova al-ka-hal, což je označení pro zvláštní, jemnou látku (Skála, J., 1988). Alkoholem většina lidí rozumí nějaký alkoholický nápoj. Toto označení není úplně přesné, protože alkohol je název chemické skupiny uhlovodíků se specifickými vlastnostmi. Alkohol, o kterém je řeč, a který se nachází v nápojích popřípadě v potravinách, je líh neboli etylalkohol, druhý nejnížší alkohol. Samotný alkohol se chemicky nazývá etanol a může být zobrazen několika způsoby:

- Sumární vzorec : **C₂H₅OH**

- Racionální vzorec etanolu :

- Počítačový model molekuly etanolu:

<http://www.pixmac.cz/fotka/molekula+ethanol/000041958767>

„Z energetického hlediska je významné, že etanol dovede pokrýt až polovinu energetického přívodu potřebného pro tělesnou aktivitu s mírnou svalovou zátěží.“ (Kvapilík, Svobodová a kol.,1985,13).

Slovník cizích slov pro nové tisíciletí (Linhart a kol., 2004, 27) definuje alkohol jako:

A, některý s hydroxyderivátů alifatických a dalších nearomatických uhlovodíků

B, obecný název pro ethanol

C, opojný nápoj, lihovina

Řehan (1999) definuje alkohol jako termín pro etanol- etylalkohol, což je čirá bezbarvá tekutina s nižší specifickou vahou než má voda (0,8), jejíž vzorec má podobu C_2H_5OH .

Akademický slovník cizích slov (Academia, 1997, 40):

„Alkohol, původ z arabštiny: 1. organická sloučenina odvozená od uhlovodíku náhradou jednoho nebo více atomů vodíku hydroxylovou skupinou – OH

2. opojný lihový nápoj, popř. etanol v nápoji obsažený nebo užívaný pro jeho výrobu“.

Alkohol je ve své podstatě přírodní látka, která může vzniknout dvěma rozličnými způsoby. O první, přirozené, přírodní cestě, hovoříme v tom případě, že dojde působením kvasinek ke kvašení cukru. Samotné zkvašení probíhá pouze do koncentrace 14-18% alkoholu, poté vlivem vyšší koncentrace dochází paradoxně k odumření kvasinek, díky nimž k tvorbě alkoholu dochází. Takto se zpravidla vyrábí oblíbené české pivo nebo víno. Uměle, syntetickou cestou, se alkohol připravuje katalytickou hydratací ethenu (ethylenu) nebo katalytickou hydrogenací acetaldehydu. Takto vyrobený alkohol má méně nečistot než alkohol kvasný a je tudíž kvalitnější. Různými destilačními prostředky a za pomoci katalyzátorů lze připravit tzv. absolutní alkohol, který obsahuje 95,57% etanolu a 4,43% vody.

2.1.1.1 Historie alkoholu

Jedním z mnoha internetových serverů, které se věnují historii alkoholu, je server dejinyalkohlu.com, odkud jsem získala tyto informace.

(<http://dejinyalkohlu.blogspot.com/2007/10/historie-alkoholu.html>)

Alkohol a jeho účinky poznali lidé již v daleké minulosti. Víno vyráběné z vinné révy znají lidé již víc než osm tisíc let, kdy se poprvé začalo vyrábět na Blízkém Východě. V Řecku bylo víno zprvu vyráběno čistě pro lékařské účely. V říši Římské byly šlechtění a výroba vína

dotáhnuty téměř k dokonalosti. Okolo 5. století se začala pěstovat vinná réva v dnešních známých vinařských oblastech Francie a Porýní. V Japonsku je po staletí známé víno z rýže, mexičtí Indiáni vyráběli alkohol z agáve a Inkové z kukuřice. Staří Vikingové měli v lásce medovinu z kvašeného medu. Již staří Babylóňané uměli před 7-8 tisíci lety uvařit chutné pivo. Postupně se pivo stalo velice oblíbeným mokem a postupně se jeho výroba začala rychle šířit do oblastí Egypta a západních částí Římského impéria. Kvašením lze vyrobit roztok, kde je obsah alkoholu maximálně 12 - 13% . Čistý alkohol byl poprvé získán v 10. století, kdy Arabové vynalezli proces destilace a dostal název "al kuhol" - což je arabský výraz pro "něco nejlepšího" a od té doby máme k dispozici silnější vína a tvrdý alkohol. Nejvyšší možné koncentrace alkoholu jsou kolem 95%. Takovýto alkohol se používá pouze k lékařským účelům. Nejvyšší koncentrace konzumního alkoholu bývá většinou kolem 40%.

Alkohol vstoupil lehkým krokem do lidského života z toho důvodu, že v prvopočátku lidem pomáhal a zpříjemňoval život. Lidem vyhovovaly především ty vlastnosti alkoholu, jichž bylo možno využít v lékařství. O blahodárných účincích alkoholu najdeme svědectví v pracích antického lékaře Hippokrata (460-370 př. n. l.) i filozofa a lékaře Ibn Síny (980-1037). Lidé používali různé vínové obklady, které přinášely pacientovi úlevu, také po samotném požití alkoholického nápoje se pacientovi ulevilo a bolest byla snesitelnější. Důležitou roli v rozvoji požívání alkoholických nápojů sehráli i bylináři a lidoví léčitelé.

Alkohol usnadňoval lidem život a činil jej příjemnějším, ale již v této době dokázal alkohol svádět člověka ze správné cesty. Lidé vítali, že pod jeho účinky se mění jejich psychické vlastnosti. Po požití alkoholu měli lepší náladu, byli veselejší, snadněji se sbližovali, různé osobní problémy a útrapy se jim nejevily již tak nesnesitelné a nepřekonatelné. Požití alkoholu je přivádělo ke kolektivnímu veselí. Lidé se tak sami nevědomky dostali na šikmou plochu, z které pro mnoho z nich již nebylo úniku.

2.1.1.2 Konzumace

Alkohol může být konzumován v různých dávkách, proto si danou konzumaci v této podkapitole přesně nadefinujeme. Řehan(1999) popisuje jednotlivý přísun alkoholu (konzumace) takto:

- **Úzus** – znamená mírnou konzumaci alkoholických nápojů. Jedná se o případ, kdy hladina alkoholu v krvi jedince nepřesáhne koncentraci 0,5-0,6 g/l , tudíž se jedná o maximálně 0,6 promile.

- **Misúzus** – v tomto případě se jedná o zneužívání alkoholu. Konzument porušuje právní či společenské normy (např. popíjení alkoholu před řízení motorového vozidla, či konzumace alkoholu v době těhotenství).
- **Abúzus** – znamená nadužívání dané látky. Koncentrace alkoholu v těle se v tomto případě pohybuje nad hranicí 0,6 promile. Hovoří o abúzu společenském či rituálním, kdy se člověk lidově řečeno opije na Silvestra, narozeniny při jakékoli jiné příležitosti. Horším případem je potom abúzus periodický, který bývá zpravidla spojován s určitým rituálem například pátečního pití po náročném týdnu.
- **Alkoholismus** - v současnosti již zastaralý nesprávný termín pro závislost na alkoholu. Termín uvedl do medicíny Benjamin Rusch (v roce 1784). Vzhledem k tomu, že nevystihuje přesně podstatu problému a v neposlední řadě také proto, že má značně pejorativní konotace, se od tohoto termínu upustilo.
- **Závislost na alkoholu** – dle MKN 10 či DSM IV. se jedná o onemocnění, které postihlo původně zdravého jedince. Člověk závislý na alkoholu vykazuje četné příznaky, na základě nichž může být toto onemocnění diagnostikováno.
- **Akutní intoxikace** – v menším množství požití alkoholu může vést k euforii, malé dávky mají stimulační charakter, vyšší dávky mohou vést k dekoncentraci, útlumu, poruchám vědomí a mozečkovým příznakům. Bouček (2006) popisuje, že při hladinách vyšších než 2g/kg dochází k narkotickému stádiu a nad 3g/kg nastává těžká intoxikace doprovázená poruchou vědomí, zástavou oběhu, dechu a případné smrti.
- **Patologická intoxikace** – „vzniká náhle rozvojem agresivity, násilného jednání, které není pro jedince ve stavu střízlivosti typické, a to krátce po vypití již malé dávky alkoholu“ (Bouček, 2006, 35).

S alkoholem se váží i další termíny, pro přehlednost uvádíme některé v následující kapitole (Řehan,1999).

2.1.1.2.1 Přidružené termíny

- **Alkoholické duševní poruchy** – základní etiologií v těchto případech tvoří právě alkohol. Jedná se například o delirium tremens či alkoholickou halucinózu, které budou popsány níže
- **Craving** – česky se tento termín překládá jako bažení, jedná se o nutkavou tendenci k požití alkoholu.

- **Tolerance** – tento termín je značně individuální u každého jedince a vyjadřuje míru snášlivosti a odolnosti vůči alkoholu.
- **Abstinent** – jedná se o osobu, která alkoholické nápoje nepožívá v žádné formě minimálně po dobu 3 let, důvody mohou být například zdravotní či náboženské.
- **Konzument** – člověk, který požívá alkoholické nápoje
- **Odvykací stav** – je charakteristický tremorem rukou či celého těla, pocením, tachykardií, bolestmi hlavy, slabostí, možné jsou i úzkosti a iluze.
- **Kontrola pití** – jedná se o mechanismus, který nedovoluje překročit určitou přijatelnou míru hladiny alkoholu v organismu. U dospělých jedinců převážně dochází k zastavení přísunu dalšího množství alkoholu po dosažení této hladiny. Její míra je obtížně definovatelná, jelikož je tato hladina značně individuální.
- **Ztráta kontroly pití – loss of control** – tento mechanismus souvisí se začátkem a dalším rozvojem alkoholové kariéry daného jedince. Zastánci této teorie předpokládají, že u jedince se v daný moment projeví psychické, biologické, či sociální změny, které prakticky brání „kontrolovat“ další přísun alkoholu.

Pozn. Jedinec závislý na alkoholu často využívá obranné mechanismy, kterými se snaží svůj problém zlehčovat či racionálně vysvětlit, v tomto případě se jedná o:

- **Bagatelizace** – v tomto případě se jedná o obranný mechanismus, kterým dotyčný zlehčuje daný problém, snižuje jeho závažnost, což může vést až k naprostému popření existujícího problému. Těmito manévry se „píjani“ snaží odpoutat pozornost okolí od narůstajícího problému.
- **Racionalizace** – či jinými slovy intelektualizace je obranný mechanismus, kterým se dotyčný snaží své chování racionálně vysvětlit. Své manévry využívá k tomu, aby chránil sebeobraz vlastní osoby a přesunul odpovědnost za vlastní jednání mimo sebe.
- **Abstinenční příznaky** – v dnešní době se více využívá termínu **somatický odvykací stav** – jedná se o subjektivně velmi nepříjemné tělesné, ale i psychické projevy, které se dostavují tehdy, pokud u závislého klesne hladina alkoholu v krvi, respektive při jeho úplném odbourání z krve.

Existují mnohé domněnky, které se snaží vysvětlit etiologii vzniku závislosti a jejich další rozvoj. Řehan (1999) shrnuje tyto teorie do čtyř základních oblastí.

2.1.1.3 Teorie vzniku (příčin) alkoholismu

- **Biologické teorie** – „Základní východisko těchto přístupů spočívá v hledání biologicky podmíněných znaků, které vytvářejí dispozice, případně přímo determinují vznik a rozvoj závislosti“ (Řehan, 1999, str. 12). Jedná se o koncepty, které předpokládají, že alkoholismus jako choroba, vzniká na biologické bázi (vzniklé či vrozené). Můžeme zde zařadit teorie: genetické, enzymové či dopamin-endorfinové teorie.
- **Sociologické teorie** – tyto teorie se zaměřují na makrosociální proměnné, které ovlivňují jedince při vzniku závislosti
- **Psychologické teorie** - jednotlivé teorie se liší dle hlavních směrů psychologie (hlubinná psychologie, behaviorální přístup atd.).
- **Integrativní teorie** – si kladou za cíl sloučit dosavadní zjištěné poznatky týkající se vzniku závislosti. Člověk je v tomto přístupu chápán skrze bio-psycho-sociálně-spirituální rovinu.

Protože součástí výzkumné kapitoly mé práce je dotazník, který vyplňovali studenti gymnázia, uvádím v následující kapitole základní pojmy spojené s obdobím adolescence.

2.1.2 Adolescence

Pro mládež, či období dospívání, existuje v českém kontextu označení adolescence. Předpokládáme-li, že člověk je bytost tvořená třemi dimenzemi, tj. dimenzí fyzickou, psychickou a sociální, při pohledu na oblast dospívání musíme brát v úvahu všechny tyto dimenze. Pro období dospívání jsou tedy charakteristické jak změny fyzické, kdy se jedinec stává schopný reprodukce a následně plně fyzicky vyspělým individuem, tak významné změny psychické a sociální, neboť společně s psychikou, vnitřními názory a postoji jedince jsou také transformovány jeho dosavadní sociální role a postavení a konstituují se také role nové. O adolescenci lze tedy hovořit jako o období utváření světonázorové orientace, období, kdy se člověk aktivně podílí na utváření své osobnosti, své identity a vytváření nových rolí.

Období adolescence spadá do období druhé dekády života jedince, přičemž pro lepší orientaci se často používá ještě další členění tohoto období do tří fází, hovoříme pak o časně adolescenci (přibližně 10 – 13 let), střední adolescenci (zhruba 14 – 16 let) a pozdní adolescenci (od 17 – 20 let) (Macek, 1999).

Pro mou práci je stěžejní období střední adolescence tedy věk od 14 do 18 let, neboť se domnívám, že skupina lidí spadající do tohoto období je v dnešní době skupinou

nejohroženější z hlediska nejrůznějších vnějších vlivů. Dochází zde k střetu mezi generacemi rodičů a jejich dětí. Macek (1999) se zamýšlí nad paradoxem, kdy negativně vnímaný vztah rodič – dítě (adolescent) je spíše problémem dospělých, neboť dospívající samotní tento vztah nevnímají zdaleka tak konfliktně jako jejich rodiče, kteří se s rostoucí autonomií svých dětí nedokážou zcela vypořádat a naopak snaží se zvýšit možnost kontroly svých potomků, což však ve svém důsledku produkuje stále více konfliktů. Macek (1999) také poznamenává, že pro naše sociokulturní podmínky je zásadní nikoliv vliv mezigeneračního konfliktu, ale především vliv osobnostních dispozic a situačních faktorů. Do takovýchto situačních faktorů patří především sociální prostředí jedince, jeho zákonitosti a habity, důležitou roli zde tedy hrají instituce rodiny, školy a vrstevníků. Všechny uvedené faktory spolu utváří osobnost jedince, jeho myšlení, jednání a začlenění se do nějaké společnosti. Jestli se bude jednat o začlenění do dobré či špatné společnosti záleží na zmíněných faktorech a individualitě jedince.

2.1.3 Životní styl

Životní styl je podle autorky Slepíčkové (2000) jedním z základních faktorů ovlivňujících kvalitu života. Vytváří se v průběhu života, kdy se člověk dostává do interakce s okolím. Střetávají a kombinují se vlivy výchovy, sociálního prostředí, ekonomických podmínek, kulturních zvyklostí a mnohé další. Svou váhu mají pochopitelně i vrozené předpoklady a vlastnosti člověka. Životní styl je tak projevem lidské osobnosti v nejširším smyslu.

Slepíčková (2000) dále uvádí, že o životním stylu vypovídají i postoje a názory. Mohou však být v rozporu s chováním člověka. Např. převážná část české populace považuje sport za důležitý pro život, ale jen malá část jej zařazuje pravidelně do svého programu. Kuřák ví, že kouření škodí zdraví, ale nepřestane s ním. V psychologii byl tento jev popsán jako kognitivní disonance.

V souvislosti se sociálním prostředím, jehož vlivu se přikládá velká váha, se životní styl vztahuje nejen k jednotlivci, ale hovoří se o životním stylu různě velkých kolektivů až celé populace. Do životního stylu se promítá kulturní a historický vývoj. Odlišné životní zvyklosti či názory nalézáme u lidí žijících na vesnici a ve městě, jiný je životní styl žen v arabských zemích ve srovnání se zeměmi západní Evropy (Slepíčková 2000).

Jiné obdobné charakteristiky říkají, že životní styl je „souhrn charakteristických znaků života určité sociální skupiny v určité době“ (Všeobecná encyklopedie, 1999), je to „jedna z dílčích dimenzí sociálního statutu“ (Machonin, Tuček 1996,34).

Životní styl každého jedince je z velké části založen na životním stylu původní rodiny. S postupem času se člověk a de facto i jeho životní styl stávají na rodičích méně závislými, což souvisí s celkovou změnou sociálních rolí (Sak 2000).

Na životním stylu mají tedy po rodině vliv i další instituce, především tedy vrstevnické skupiny, organizace jako je škola, zájmový kroužek, či sportovní klub.

2.1.3.1 Aspekty životního stylu

Kategorie životního stylu v sobě zahrnuje mnoho subkategorií. V této práci se zaměřím pouze na ty nejdůležitější aspekty, které souvisí se sportem a užíváním alkoholu, a sice: vzdělání, bydlení, volný čas, sociálně deviantní jevy. Jelikož jsou tyto faktory pro mou práci velice důležité, postavím je na stejnou úroveň spolu s životním stylem a věnuji jim patřičnou pozornost.

2.1.4 Vzdělání

Vzdělání je jedním z klíčových faktorů v procesu reprodukce socioekonomického statusu, jinak řečeno, v třídní struktuře společnosti. Instituce vzdělání je jakýmsi formálním „posvěcením“ ve společnosti implicitně obsažených socioekonomických rozdílů. Bourdieu (1998) přirovnává celý proces vzdělání k fyzikálnímu jevu, kdy jakýsi „démon“ roztrhává částice a způsobuje, že pomalejší částice přijdou k pomalým a ty rychlejší zase k těm rychlým. Podobně jako tento „Maxwellův démon“, jak jej Bourdieu nazval podle onoho fyzika, funguje i instituce školy, napomáhá uchovávat stávající řád, takže jakkoli je třídní společnost proklamována jako vertikálně prostupná, v praxi fungují tyto a jiné skryté bariéry.

Na stratifikační funkci instituce vzdělání a její roli v procesu vertikální mobility ve společnosti poukazují i další autoři (viz. Matějů, Kreidl 1999). Bernstein (1999) v souvislosti s touto problematikou poukázal na skutečnost, že schopnost verbální komunikace se u příslušníků různých sociálních tříd liší, z čehož také pramení různé šance na úspěch ve vzdělávacím systému. U vrstev, kde mají rodiče vyšší formální vzdělání, jsou dětem předávány socializací tzv. „rozvinuté kódy“, dětem jsou častěji a úplně zodpovídány jejich

otázky, tyto děti jsou pak schopny přisuzovat slovům smysl podle dané konkrétní situace, dokážou pracovat i s abstraktními projevy. Naproti tomu děti pocházející z prostředí nižších vrstev, kde formální vzdělání rodičů nedosahuje takové úrovně, nejsou vybaveny takovými znalostmi (na jejich otázky často nebylo odpovídáno tak přesně a v takové míře jako u dětí z vyšších tříd), nejsou schopny zobecnění, abstraktního chápání slov, či přenášení slov dle situace, používají tzv. „omezené kódy“ (Giddens 1999).

Dalším autorem zabývajícím se otázkou vzdělání v souvislosti s reprodukcí sociálních nerovností je Ivan Illich. Illich tvrdí, že škola dětem vštěpuje vedle informací obsažených ve výuce samotné i „skryté kurikulum“, tedy jakési poselství, které děti přijímají zcela pasivně a skrze které se učí, kam „patří“, učí se vztahu k autoritám, žádným normám (Illich 2000).

Také na druhé straně, tedy uvnitř rodin, můžeme nalézt důvody diferenciací vzdělanostních šancí jedinců. Nejde jen o různé ekonomické možnosti rodin, ale také o různý postoj ke vzdělání, který se často třídně liší (Havlík Kořa, 2002). „Analýza vzdělanostních aspirací nepřímo odpovídá i na otázku, do jaké míry a v jakých skupinách je vzdělání považováno za žádoucí životní hodnotu“ (Matějů, Řeháková 1992,48).

Lidé jsou zvyklí vnímat a hodnotit události ve společenském dění, ale i své vlastní aktivity, své zážitky a svůj život téměř vždy ve spojitosti s časem, v určitém časovém horizontu.

2.1.5 Volný čas

Čas je pojmem prostupujícím naším životem. Jsou k němu vztahovány osobní, pracovní, společenské události. Času lidé podřizují své konání, dokonce mnozí žijí pod neustálým časovým tlakem, mají pocit časového stresu. Mnohdy namísto, aby ovládali svůj čas, čas ovládá je. Pojem volného času je spojen hlavně se „západní“ kulturou, reprezentovanou evropským a severoamerickým způsobem života, a je možné ho považovat za významnou charakteristiku moderní industriální společnosti.

Vývoj usnadnil lidem práci a vytvořil časový prostor chápaný jako volný čas. Avšak na druhé straně zrychlování tempa vývoje sebou přináší často i pocit chronického nedostatku času. A nemusí se jednat pouze o subjektivní hledisko. Je zde tedy otázka zda člověk má opravdu dostatek času a zda volný čas je vždy kladnou charakteristikou soudobé společnosti?

Francouzský sociolog Dumazdier, který dává do úzké spojitosti právě sport a volný čas, upozorňuje na existenci rozporů souvisejících s volným časem v posledních desetiletích (Vigarelo 1990). Nárůst volného času je spojován s rozvojem hospodářství a s technickým pokrokem, které přinesli úsporu práce nejen v zaměstnání, ale i např. při práci v domácnosti. Na jedné straně je brána tato skutečnost jako pozitivum moderní společnosti, často však přináší i problémy (Slepičková 2000).

2.1.5.1 Definice volného času

Volný čas lze definovat jako dobu, časový prostor, v němž jedinec nemá žádné povinnosti vůči sobě ani druhým lidem a v němž se pouze na základě svého vlastního rozhodnutí věnuje vybraným činnostem. Tyto činnosti ho baví, přinášejí mu radost a uspokojení, nikdy obavy či pocity úzkosti. Ve zkrácené formě by se dalo říci, že volný čas je část doby, kterou má jedinec pro sebe a s níž může disponovat podle svého uvážení (Slepičková 2000).

Jiná starší definice hovoří o volném čase jako o prostoru pro všestranný rozvoj člověka, který plní tři základní funkce: odpočinek, zábavu a rozvoj lidské osobnosti (Filipcová 1966). Ve volném čase si každý člověk osvojuje kulturu dané společnosti (Cejp 1974).

2.1.5.2 Sociální postavení volného času

Volný čas se mění společně se změnami hodnot společnosti. Dnes již není výsadou výše postavených sociálních vrstev, ale prostřednictvím komercializace téměř všech kulturních produktů se stal záležitostí mas (Diegel 1995). I přes tuto masovost se do volného času promítá sociální postavení, příslušnost k určité sociální skupině. Kdo má hodně volného času a hodně peněz, může si vybrat cokoli, čemu se v této době bude věnovat.

Lidé s vysokým sociálním a ekonomickým statutem jsou z hlediska možnosti volby mnohem „svobodnější“ než ti, kteří nemají silné finanční zázemí. Ve volném čase lidé mohou nejen prezentovat své sociální postavení, ale mohou mít také vědomou či nevědomou snahu zařadit se prostřednictvím určitého způsobu trávení volného času i do jiné sociální vrstvy, než ke které ve skutečnosti patří (Slepičková 2000).

2.1.5.3 Volný čas jako funkce sociální skupiny

V sociální skupině jedinec vyrůstá, učí se, vyvíjí se. Nejdůležitějšími podněty pro zařazení se, pro sounáležitost se skupinou jsou:

- podobné zájmy ve volném čase
- životní styl skupiny, který se projevuje právě v chování ve volném čase
- faktory, které nesouvisí s volným časem, jako je rodina, věk, pohlaví, místo bydliště

Tato funkce volného času ukazuje na historickou a společenskou podmíněnost a z ní vyplývající možnost záměrného ovlivňování volného času. Volný čas se tak stává i nástrojem sociální kontroly či sociálního užitku. Jedinec může být veden k určitému konkrétnímu způsobu trávení volného času, který přispívá k naplňování cílů dané sociální skupiny (Slepičková 2000).

2.1.5.4 Struktura volného času

Pojetí volného času jako doby, jako časového prostoru se užívá pro posuzování jeho naplně. Ta může být velice pestrá. Volný čas může být naplněn řadou činností od nicnedělání (nečinnosti, dnes obzvláště populární i u mladých lidí) a prázdného povídání přes takové aktivity jako je zahrádkaření, kutilství, pletení, jejichž charakter je na rozmezí práce a volného času, přes poslech rádia, televize, četbu, návštěvu kina, divadla až k intenzivní aktivitě sportovní, kulturní a společenské (Slepičková 2000).

Mezi nejdůležitější volnočasové aktivity u středoškolské mládeže patří bezpochyby sportovní aktivity, sledování televize (či videa), poslech hudby, schůzky s přáteli, schůzky s partnerem, četba novin a časopisů, četba knih, návštěvy restaurací, aktivity související se studiem, práce s počítačem (včetně hraní her), návštěva kina, divadla, koncertů, výstav, sportovních utkání, turistika, chov zvířat, domácí práce, odpočinek, koníčky a duchovní život. V mé práci se nebudu věnovat různým volnočasovým aktivitám, ale zaměřím se pouze na aktivity sportovní.

2.1.5.5 Problémy volného času u dětí a mládeže

Volný čas je pro člověka většinou příjemnou záležitostí. Přináší však i problémy, které se netýkají pouze jedince, ale jsou záležitostí celé společnosti. Souvisí to na jedné straně se způsobem, jakým se svým volným časem jedinec naloží nebo umí naložit, na druhé straně

s podmínkami pro trávení volného času. Z těchto faktorů je třeba věnovat pozornost zejména následujícím:

- věk
- pohlaví
- blízké sociální prostředí (např. rodina, parta)
- demografické a přírodní prostředí (velkoměsto, venkov)
- časová dimenze
- sociálně ekonomické podmínky
- kulturní zvyklosti

Významnost uvedených i dalších faktorů ve vztahu k množství volného času (kvantitě) a způsobu trávení (kvalitě) je rozdílná v různých obdobích vývoje společnosti i života jedince.

Bezpochyby je nutné věnovat zvýšenou pozornost skupině dětí a mládeže. Tato populace se pohybuje v prostředí rodiny, školy, ve skupinách svých vrstevníků. Rodina je první, která od raného dětství na jedince uplatňuje svůj vliv. Život současné rodiny se v porovnání s minulostí liší. Členové rodiny plní během pracovního týdne své pracovní povinnosti vně rodiny. Pro společný život v podstatě zbývá jen jejich volný čas. Je otázkou, zda jej rodina umí trávit společně a vhodným způsobem. Mají současní rodiče vždy zájem o to, co dělají jejich děti ve volném čase?

K vlivům rodiny se postupem doby připojují vlivy širšího sociálního prostředí jako je škola, kamarádi, různé zájmové organizace atd. Pokud má volný čas plnit pozitivní sociální funkci, musí společnost věnovat těmto vlivům pozornost. Týká se to nejen vytváření podmínek (organizačních, finančních, legislativních aj.) pro smysluplné trávení volného času, ale např. i mediální politiky, neboť vliv sdělovacích prostředků je v dnešní době velmi silný (Slepičková 2000).

Sportovní aktivita u středoškolské mládeže byla vždy v popředí. Převážná většina mladých lidí se snažila sportovat a navštěvovat různé sportovní kluby nebo školní sportovní kroužky. Dnes, když je sport v největším rozkvětu a možnost sportovat má každý, upadá sportování mládeže na úkor jiných aktivit.

Asi nejpopulárnější aktivitou u dětí a mládeže, která tvrdě vytlačuje aktivní sportování je práce s počítačem (sledování DVD filmů, hraní her apod.). Domnívám se, že tato aktivita zabere mládeži vůbec nejvíce volného času a navíc může způsobovat i psychickou závislost. Technická vyspělost současného světa nabízí tak široké spektrum možností, že dokáže uspokojit každého jedince. Počítačové hry často zaplavují mysl dětem i dospívajícím, ti pak

tráví i několik hodin denně u svých počítačů a ostatní aktivity, hlavně sportovní, musí jít zákonitě stranou. Tato generace má velké problémy s pohybem a celkovým držením těla, díky neustálému vysedávání.

Další volnočasové aktivity, které se u mládeže dostávají do popředí, jsou obyčejné „flákání“, navštěvování restaurací a časté opíjení, vytváření různých „gangů“, které celý den žádný sport neprovozují, naopak se spíše nudí. Pro všechny tyto aktivity, které nesouvisí s užitečnými věcmi a podobají se nudnému flákání, převážně ve městech, se užívá mezi mládeží slangový výraz „zevling“, česky pak „zevlování“. Není zcela jasné, jaký má toto slovo původ, ale připisuje se k výmyslu pražských adolescentů. A ať chceme či nechceme právě jednou z hlavních náplní zevlování je shánění a následné požívání měkkých či tvrdých drog, které celý den „nic nedělání“ kvalitně zpříjemňují. Takovýto způsob chování u adolescentů je otázkou životního stylu, ale největší měrou se na něm podílí zařazení do určité sociální skupiny, sociálního prostředí, sociálních vrstev. Výchova rodičů je ovšem také nezanedbatelná. Pokud jsou oba rodiče sportovně zaměřeni, nehrozí dítěti vážnější problémy. Se vším, ale také souvisí finanční stránka.

2.1.6 Sport a volný čas

Holistické pojetí volného času lze považovat za nejvhodnější pro oblast sportu. Umožňuje pochopit důvody a souvislosti, proč lidé tráví svůj volný čas určitým způsobem. Přibližuje zároveň principy, na nichž je třeba stavět při získávání lidí pro aktivní sportování ve volném čase a jichž je třeba využít, aby tato činnost přinášela pozitivní hodnoty jedinci i celé společnosti.

Výčet možné náplně volného času, jak ji dokumentuje nominální struktura času, ukazuje, že nabídka je velmi široká. Přitom časový prostor, který je k dispozici, není velký. Sportu tak konkuruje celá řada možností, aktivit, jimiž lze volný čas naplnit. Které činnosti jsou vybrány, je podmíněno řadou subjektivních a objektivních faktorů. Do nich se promítají hodnoty uznávané a prosazované ve společnosti. V současné době se industriální společnost nachází v určité krizi hodnot. Na jedné straně stojí ryze materiální orientace kladoucí důraz na výkon, úspěch. Na straně druhé se objevují postmaterialistické hodnoty směřující ke spoluúčasti na konání ostatních, na svobodě a rovnosti, seberealizaci. Stále více lidí má potíže nalézt správnou rovnováhu mezi hodnotami a jejich osobní model hodnot tak může obsahovat dokonce nepřekonatelný rozpor (Slepičková 2000).

Uvedené rysy jsou patrné v posledních dvaceti letech také ve volném čase. V materiálně orientované společnosti se volný čas stal součástí průmyslu, který staví svou prosperitu na masové konzumaci. Kultura se stala masovou díky možnostem sdělovacích prostředků, hlavně televize a podporuje trend k požitkářství (hedonismu). Požitkářství a změna se tak staly integrálními součástmi volného času. Jeho původní a základní funkce – regenerativní – je zastíněna stále více jinými funkcemi. Kontrast mezi materialistickou a postmaterialistickou orientací přináší vedle rozporů a tápání také prostor pro velký pluralismus hodnot. To se projevuje pak celkově i v tom, že volný čas sám charakterizuje různé životní styly (Diegel 1995).

Není proto samozřejmostí, že každý bude mít zájem věnovat se ve svém volném čase sportovním aktivitám nebo alespoň aktivitám založených na pohybu a svůj volný čas jimi skutečně naplní. Sportu ve volném čase konkurují nejrůznější další aktivity, jejichž množství právě i díky průmyslu volného času narostlo. Vedle toho konzumnost a pasivní zábava zatlačují do pozadí aktivity tvořivé, vyžadující mentální či fyzické úsilí typické pro sport. Tento trend je patrný nejen u dospělé populace, ale i u dětí a mládeže (Slepičková 2000).

Volný čas není záležitostí pouze jedince, ale souvisí s životem celé společnosti. Umění dobře prožít volný čas se jedinec musí naučit. Je proto zapotřebí volnému času lidí věnovat pozornost nejen při výchově v rodině, ale v rámci celé společnosti, která se musí podílet na vytváření podmínek pro jeho příjemné a smysluplné využití. Kvalita a množství volného času jednotlivců totiž vypovídá o úrovni rozvoje a kvalitě celé společnosti (Slepičková 2000).

2.1.7 Sport a společnost

Sport dnes zasahuje do života každého jedince ať již přímo, či zprostředkovaně. V aktivní podobě se v podstatě všichni setkávají se sportováním v tělesné výchově. Mnozí mají zkušenosti s účastí ve sportu, se soutěžením a děním v prostředí kolektivu stejně zájmově orientovaných lidí. Avšak i ti, kteří nemají sportovní aktivitu v oblibě, jsou nepřímě ovlivňováni produkty spojenými se sportem. Crum (1996) nebo De Knop et al. (1996) hovoří v této souvislosti o tzv. „sportifikaci“ společnosti. Zřetelně se projevuje hlavně u mladé části populace (Slepičková 2001).

2.1.7.1 Sport a sociální struktura společnosti

Vedle obecných vývojových tendencí společností industriálního světa mají výrazný vliv na existenci sportu, na jeho podobu a rozvoj mnohé charakteristiky týkající se struktury společnosti resp. sociální struktury. Účastníky sportu jsou členové společností, kteří se mohou někdy velmi výrazně lišit jak ve svých individuálních charakteristikách, tak i v sociálním postavení.

Sociální struktura je podstatným znakem každé více méně stabilní a fungující společnosti. Jedná se o několik úrovní vztahů - vztahy mezi základními prvky společnosti, či obecně sociálního systému, jimiž jsou jednotliví lidé, dále o vztahy mezi různými skupinami popřípadě institucemi (Slepičková 2001, Machonin, Tuček 1996). Tyto vztahy jsou relativně stálé a je možné je považovat za charakteristické pro danou společnost nebo širší skupinu v dané historické etapě. Předpokladem vzniku a existence i jednou z charakteristik sociální struktury je diferenciaci společnosti na široká uskupení, větších skupin na skupiny menší a malých skupin až na jednotlivce. Pokud lze postavení jedince či skupiny ve struktuře porovnávat s postavením či pozicemi druhých ve smyslu výše – níže, lépe – hůře apod. hovoří se o sociální diferenciaci, resp. hierarchii. Mezi lidmi nebo skupinami ve vertikální sociální diferenciaci vznikají vztahy sociální nerovnosti. Za významné charakteristiky sociální diferenciaci ve smyslu vertikálním se nejčastěji považují: úroveň dosaženého vzdělání, profesionální postavení neboli zaměstnanecký status, mocenské postavení, příjem, majetek, spotřební (životní) úroveň a životní styl (Slepičková 2001, Geist 1992).

Sociální a s nimi úzce spjaté ekonomické charakteristiky se významně vztahují nejen k postavení jedince či skupiny (rodiny, party) ve společnosti, ale také k začlenění se do sportovního prostředí. Setkáváme se s případy, kdy národnostní menšiny raději vytvářejí vlastní sportovní kluby, než aby jejich jedinci sportovali s ostatními členy společnosti dohromady (Slepičková 2001, Mrazek 2000). Důvodem nemusí být pouze snaha zůstat ve skupině „svých“, ale také odmítnutí „většinou“. Prostřednictvím sportovních a volnočasových aktivit si tak lidé vytvářejí v symbolické podobě představu síly, moci sociální skupiny, v nichž žijí (Slepičková 2001, Durkheim 1971, Bourdieu 1987). Tato kolektivní reprezentace ztotožnění se, symbolizuje strukturu a morální kódy společnosti (Slepičková 2001).

Vedle symbolizace sociálního postavení jak o něm hovoří uvedení sociologové, představuje sport jeden z prostředků, jež lze uplatňovat při řešení problémů určitých sociálních skupin (Slepičková 2001, Murphy 1987). Využívá se toho, že aktivity volného času slouží k uspokojování potřeb. Nabídka sportovních aktivit a vytvoření prostoru pro sportování

lidí, kteří se ocitli v tíživé životní situaci (drogová závislost, nefunkční rodina, chudoba, tělesný handicap atp.), se stává součástí sociální pomoci či spíše péče. Chudí, handicapovaní nebo staří lidé mohou ve volném čase a ve sportu nalézt uspokojení, zábavu, prostor pro seberealizaci a řadu dalších hodnot, kterých se jim třeba v běžném životě nedostává (Slepičková 2001).

Je patrné, že vztah mezi sportem a společností je navzájem závislý, protože dění ve sportu, hodnoty v něm uznávané, působí zpětně na společnost.

2.1.8 Sport jako sociální jev

Ve sportu se odrážejí společenské hodnoty, její sociální struktura a také její problémy (Slepičková 2001, Weiss 2000). Je patrné, že vztah mezi sportem a společností je navzájem závislý, protože dění ve sportu, hodnoty v něm uznávané působí zpětně na společnost. Významnou roli hraje ve skupině dětí a mládeže zvláště v souvislosti se socializací, integrací do společnosti, výchovou (Slepičková 2001).

2.1.9 Sport a socializace

Sport je nahlížen jako kulturní subsystém společnosti. Odráží existující kulturní hodnoty, mezi nimiž jsou oceňovány fair play, úsilí dosáhnout výkonu, hodnota kamarádství, schopnost spolupráce. Představuje tak prostředí, v němž se jedinec setkává se společensky uznávanými hodnotami. Ty jej učí a pomáhají mu začleňovat se do společnosti. Proces, kdy si jedinec osvojuje hodnoty a normy společnosti, se označuje jako socializace.

Socializace, vrůstání do společnosti, se děje v prostoru a čase.

(http://books.google.cz/books?id=vnXodTFnoygC&pg=PA19&lpg=PA19&dq=sport+a+socializace&source=bl&ots=YIxbqUoUEz&sig=-eE84Fh_Z73wTJOnxeYuH1VVfFQ&hl=cs&ei=aafeS6fzOYOVOKuW6foG&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=2&ved=0CAgQ6AEwAQ#v=onepage&q=sport%20a%20socializace&f=false)

Socializace představuje celoživotní proces. Jedinec nežije pouze v jedné stabilní skupině. Během svého života se dostává do kontaktů s různými lidmi a je součástí různých společenství. Zejména v dospělosti patří souběžně i k více skupinám najednou. Člověk nejen

přebírá hodnoty a normy, ale učí se také dovednostem, znalostem, motivům a rolím, které přísluší jeho pozicím v těchto skupinách. Stává se schopným sociálně žít v dané společnosti, v určitém společensko-kulturním systému (Slepičková 2001).

Obecně lze říci, že socializace plní dvě základní funkce: přenos kultury a rozvoj sebe, své osobnosti. Lze tedy uvažovat, že sport je jedním ze silných socializačních činitelů. Socializace počíná narozením a realizuje se z počátku v prostředí rodiny. Rodiče předávají dětem zvyky, postoje a připravenost k jednání, jaké platí ve společnosti. Dítě se učí těmto normám přizpůsobovat, získává sociální chování, které skupina schvaluje. Později nabývají na významu různé další instituce jako je škola, zájmový kroužek, sportovní klub. V dospělosti se okruh kontaktů se společností rozrůstá. Jedinec má obvykle zaměstnání, partnera či partnerku, zakládá vlastní rodinu.

Každá skupina, jejíž je člověk během svého života součástí, na něj klade určité požadavky, požaduje po něm určité dodržování pravidel a norem, které skupinu činí právě takovou jaká je či chce být. Pokud chce nebo musí patřit do těchto společenství, musí přijmout nebo alespoň respektovat to, co prezentují a vyžadují, což nemusí jednoznačně představovat vnitřní ztotožnění se skupinou (Slepičková 2001).

2.1.10 Identita a integrace ve sportu

Sport prolíná velmi těsně životem současné společnosti. Jedinec v ní hledá své místo. Snaží se o potvrzení své identity, o docílení společenského uznání a jako v ostatních oblastech i ve sportu má posílení identity své důsledky, pokud jde o vztah osoby k okolnímu prostředí. Při sportovních činnostech účastník vstřebává postoje jiných lidí, jejich kladné či záporné hodnocení. Vztah, který má sám k sobě je hnací silou pro jeho sportovní činnosti a má své kořeny ve společenství nebo společenské skupině, k níž patří (Slepičková 2001, Weiss 2000).

Sport tak vytváří prostředí, v němž jedinec může dojít k uznání od ostatních a může nabýt důvěry v sebe sama. Protože se jedná o vztah mezi jedincem a společenským prostředím, závisí na tom, jaké hodnoty právě dané prostředí, skupina uznává. Taková skupina, společenství pak umožňuje realizaci identity. Identita se může vyvinout (lze ji mít), když jedinec předpokládá názor druhých a přijme stanovisko, které jiní zaujímají vůči němu. Dosažení identity spočívá ve schopnosti sladit očekávání okolí, společenství, jehož jedinec je

nebo usiluje být součástí, s vlastními potřebami a představami, a to v takové podobě, že zůstane zachována individualita jedince (Slepičková 2001).

Sportovní aktivity prováděné v kolektivu, v partě, skupině (nejedná se jen o kolektivní sport) spočívají nejen na fyzickém úsilí, ale také na vzájemné komunikaci a kontaktu (i fyzickém – např. bojové sporty) členů skupiny. Ti se musejí shodnout respektovat psaná pravidla, ale i nepsané formy sportovního soužití a fair play. Ten, kdo ve skupině chce být, se musí takovému režimu přizpůsobit, musí se se skupinou ztotožnit, přijmout její normy. Za to mu skupina umožní účastnit se jejích aktivit a jedincův podíl na těchto aktivitách dle svých norem ocenit. Nabídka sportu, co se týče uspokojování potřeb, je značně široká. Jedná se o svobodný výběr, svobodnou volbu, zda se jedinec účastní. S tím se setkáváme i u jiných volnočasových zálib. Sport však díky svému charakteru vytváří prostor a možnosti pro uspokojení pestré škály lidských potřeb. Nemusí se pouze jednat o sportovní aktivity v podobě pohybových činností. Časté jsou i pasivní záliby spojené se sportem jako je diváctví, fanouškovství či sběratelství sportovních symbolů. Známé jsou skupiny fanoušků, které navštěvují sportovní utkání hlavně kolektivních her. Jejich členové nosí dresy svých klubů, mají své normy a svá pravidla chování, které prezentují navenek (vůči soupeřově táboru i nestranné veřejnosti). Stát se členem takovéto skupiny znamená přijmout její hodnoty, její etiku a morálku. V extrémních případech může identita se skupinou nabýt takové míry, že jedinec ztrácí (obvykle v určitých vyhocených situacích) kontrolu nad sebou samým a je skupinou manipulován (Slepičková 2001). Tento fakt je v současné době čím dál častější a nejviditelněji ho zaznamenáváme u fotbalových fanoušků prakticky po celém světě. Z domácího prostředí můžeme jmenovat například fanoušky pražské Sparty či ostravského Baníku. Nicméně sportovní a volnočasové aktivity integrují jedince do společnosti povětšinou v pozitivním smyslu.

Pravidla, normy sportu jsou prvotní, sama o sobě explicitně vylučují diskriminaci potenciálních i aktuálních účastníků. Všichni účastníci mají mít rovná práva, rovnocenné podmínky. V podstatě právě tohoto principu je využíváno v různých programech, které mají za úkol integrovat jedince do skupin, společnosti. Ve Velké Británii (Slepičková 2001, Amis 2000) či Francii (Slepičková 2001, Duret, Agostini 1993) byly realizovány programy zaměřené na děti a mládež ze sociálně slabých rodin či jinak problémového prostředí. Sport jako prostředek učení spolupráci, respektování pravidel, překonávání sebe sama a pěstování důvěry v sebe a své síly se užívá v programech zaměřených na delikventní mládež (Slepičková 2001, Hošek et. al. 1997) či drogově závislé. V posledních letech se důraz klade

především i na integrační úlohu sportu ve vztahu k handicapovaným občanům (Slepičková 2001, Potměšil 2000).

Kritický pohled na sport však ukazuje i jeho stinné stránky ve vztahu k integraci. Výkonová „nerovnost“ představuje pro toho, kdo je schopný podávat vysoké a kvalitní výkony, možnost být součástí skupiny. Tato situace však může pro ty, kteří nedosahují požadované výkonnostní úrovně znamenat vyloučení z tohoto společenství. Zvláště nežádoucí jsou tyto situace, pokud k nim dochází ve skupině adolescentů. K částečnému nebo úplnému odmítnutí jedince skupinou, k jeho vyčlenění (exkluzi) může ovšem dojít i z jiných důvodů, když například nerespektuje normy chování uznávané skupinou, resp. mocnými této skupiny (Slepičková 2001).

3 CÍL A METODOLOGIE VÝZKUMU

V dnešní době se problematika konzumace alkoholu a následná možnost vzniku závislosti, týká celé společnosti. **Cílem této diplomové práce je zjistit situaci konzumace alkoholu u studentů Všeobecného gymnázia v Olomouci, Čajkovského 9, ve třídách se sportovním zaměřením.**

3.1 Dílčí cíle

Práce si klade tyto následující dílčí cíle:

1. Zjistit jaké množství alkoholu konzumují studenti gymnázia ve třídách se sportovním zaměřením.
2. Porovnat množství konzumovaného alkoholu mezi studenty na základě pohlaví (chlapci x dívky).
3. Porovnat množství konzumovaného alkoholu mezi studenty na základě objemu prováděné sportovní aktivity.

3.2 Výzkumné otázky

1. Jaké množství alkoholu konzumují studenti gymnázia se sportovním zaměřením?
2. Existují rozdíly v množství konzumovaného alkoholu mezi dívkami a chlapci?
3. Existuje vztah mezi množstvím zkonsumovaného alkoholu a objemem prováděné sportovní aktivity u studentů ve sportovních třídách gymnázia?

3.3 Organizace výzkumu

Diagnostika studentů proběhla v rozmezí únor až březen 2010. Vlastní šetření jsem uskutečnila pomocí níže uvedených dotazníků v rámci hodin českého jazyka a tělesné výchovy, které mi byly zpřístupněny vyučujícími. Probandi měli k vyplnění dotazníků vždy libovolné množství času. Diagnostika studentů probíhala za přítomnosti vyučujícího, testování bylo anonymní.

3.4 Diagnostické metody

3.4.1 Metoda diagnostiky konzumace alkoholu

Konzumaci alkoholu jsem diagnostikovala pomocí dotazníku prof. Losiaka (Čech, 2001), který sleduje množství zkonsumovaného alkoholu.

Tento dotazník, množství zkonsumovaného alkoholu, jsem vybrala pro jeho jednoduchost a názornost. Je vytvořen na principu zpětného zaznamenání množství zkonsumovaného alkoholu přepočteného na tzv. sklenice v průběhu předcházejícího týdne. Jedna sklenice odpovídá: standardní sklenici piva (0,5 l) = standardní sklenici vína (2 dcl) = standardní sklenici tvrdého alkoholu (0,5 dcl).

Konzument, student, vyplňuje informaci o počtu vypitých sklenic do jednotlivých dnů uplynulého týdne a následně do tzv. „průměrného“ týdne.

3.4.2 Metoda diagnostiky množství prováděné sportovní aktivity

Pro diagnostiku množství vykonávané sportovní aktivity jsem zvolila modifikaci výše popsaného Losiakova testu množství konzumace alkoholu. Zkoumané osoby zaznamenávají čas věnovaný sportovní aktivitě v každém dni v průběhu uplynulého týdne a následně do tzv. průměrného týdne.

3.5 Popis zkoumaného vzorku

Výzkumného šetření se účastnili studenti sportovních tříd Gymnázia Čajkovského. Celkový počet respondentů je 65 a jedná se o studenty 1. až 4. ročníku. Konkrétně se jedná o 30 dívek a 35 chlapců. Pro přehlednost uvádíme rozdělení zkoumaného souboru v následující tabulce č. 1.

Tabulka 1. Počty studentů v jednotlivých ročnících a ve zkoumané skupině

Ročník	Studenti celkem	Diagnostikovaní studenti	Typ výběru
1.	14	14	záměrný
2.	19	18	záměrný
3.	18	16	záměrný
4.	17	17	záměrný

Vysvětlivky:

Studenti celkem je počet zapsaných studentů ke školnímu roku 2009/2010. Soubor diagnostikovaných studentů je počet respondentů z každého ročníku.

Studenty středních škol můžeme definovat jako dospívající jedince ve věku od 15 do 19 let. V tomto období dochází k druhotné socializaci jedince. Socializace je termín označující celoživotní proces, díky kterému dochází k osvojení vzorců chování, hodnot, standardů, dovedností a návyků, které jsou žádoucí v dané společnosti. Rozhodující vliv v tomto procesu přebírá škola a vrstevnické skupiny. Dospívající jedinci objevují intimní život a utvářejí si pevné přátelské vazby.

3.6 Metody vyhodnocení a interpretace dat

1. Pro získání odpovědi na výzkumnou otázku č. 1 uvedeme základní popisné charakteristiky souboru (aritmetický průměr, rozptyl, rozložení četnosti - histogram) týkající se množství zkonsumovaného alkoholu. Tyto popisné charakteristiky budou uvedeny také zvlášť pro chlapce a dívky.
2. Pro získání odpovědi na výzkumnou otázku č. 2 budeme ověřovat statistickou hypotézu o existenci rozdílů mezi skupinami chlapců a dívek. Vzhledem k charakteristice souboru bude využit neparametrický Whitney-Mann test.

Formulace statistické hypotézy:

H₀: neexistuje statisticky významný rozdíl mezi skupinou chlapců a dívek na hladině významnosti $\alpha = 0,05$

H₁: existuje statisticky významný rozdíl mezi skupinou chlapců a dívek na hladině významnosti $\alpha = 0,05$

3. Pro získání odpovědi na výzkumnou otázku č. 3 využijeme taktéž neparametrického Whitney-Mann testu.

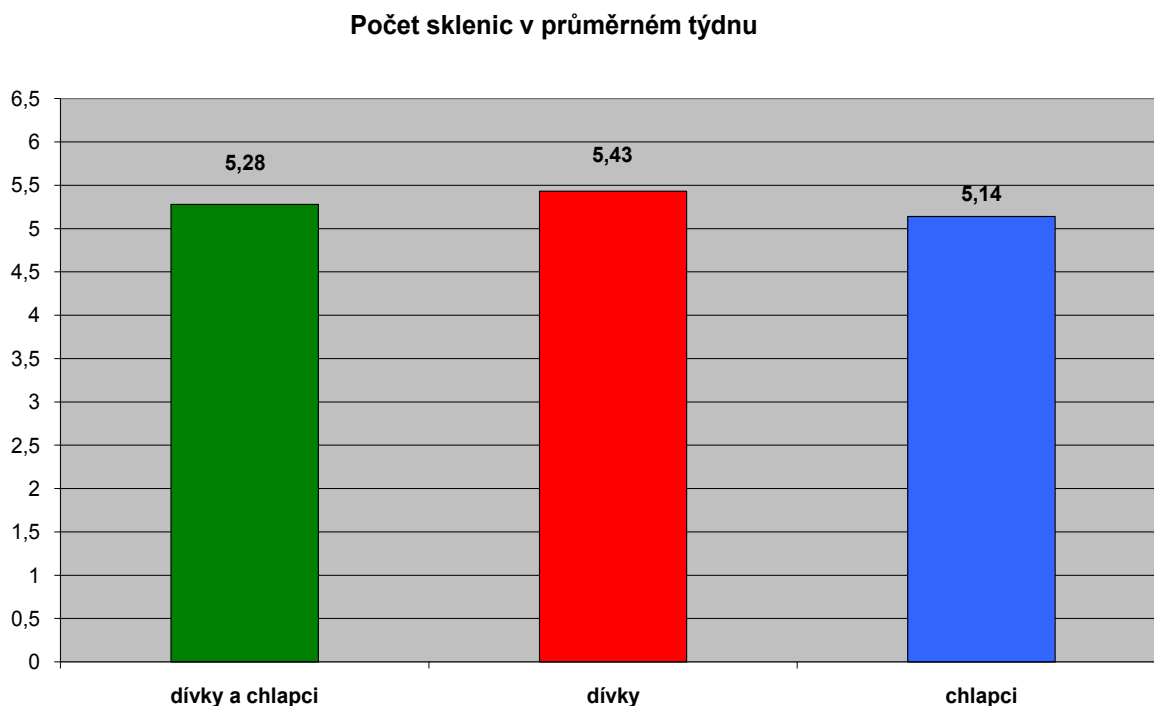
Veškeré výpočty a zpracování dat bylo provedeno v programech MS Excel a Statistica 8.0.

4 VÝSLEDKY A DISKUSE

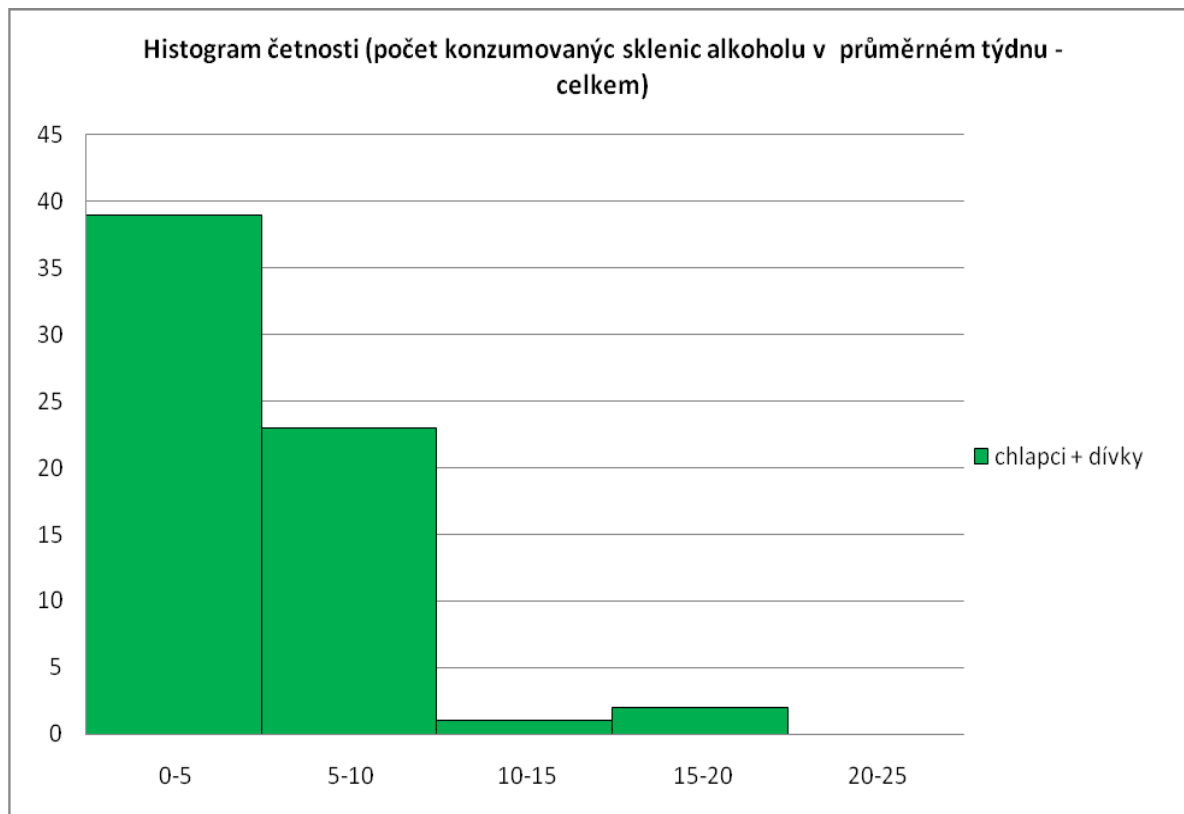
4.1 Množství konzumovaného alkoholu studenty Gymnázia Čajkovského v Olomouci

Pro získání odpovědi na výzkumnou otázku č. 1 uvádíme základní popisné charakteristiky souboru (aritmetický průměr, rozptyl, rozložení četností - histogram) týkající se množství zkonsumovaného alkoholu. Tyto popisné charakteristiky jsou uvedeny také zvlášť pro chlapce a dívky. Obrázek 1 ukazuje, že u dívek je větší konzumace alkoholu, než u chlapců. Rozdíl v konzumaci není výrazněji markantní.

Obrázek č. 1 Počet konzumovaných sklenic alkoholu v průměrném týdnu

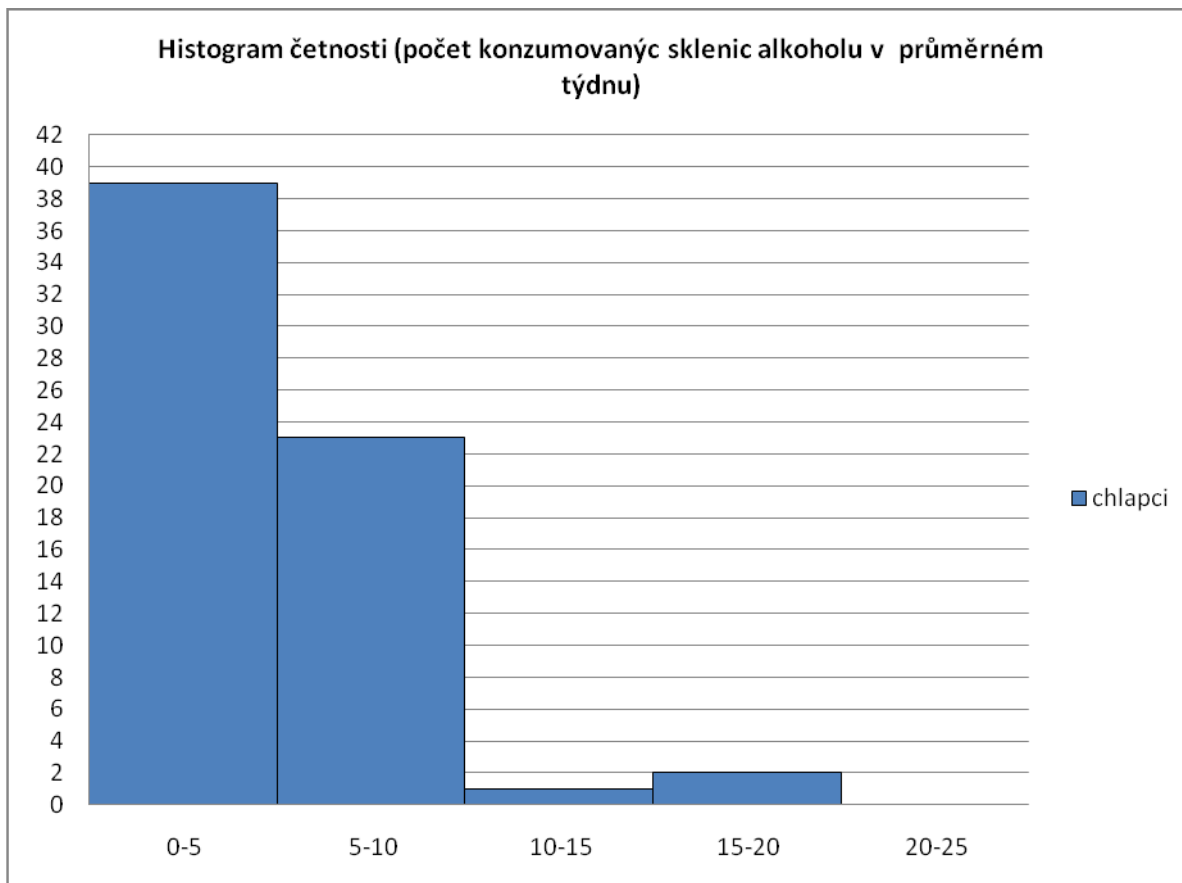
Obrázek 2. Histogram četnosti (průměrný počet konzumovaných sklenic alkoholu v průměrném týdnu – chlapci i dívky)

Vysvětlivky:

- Svislá osa označuje počet probandů,
- vodorovná interval počtu konzumovaných sklenic alkoholu za týden.

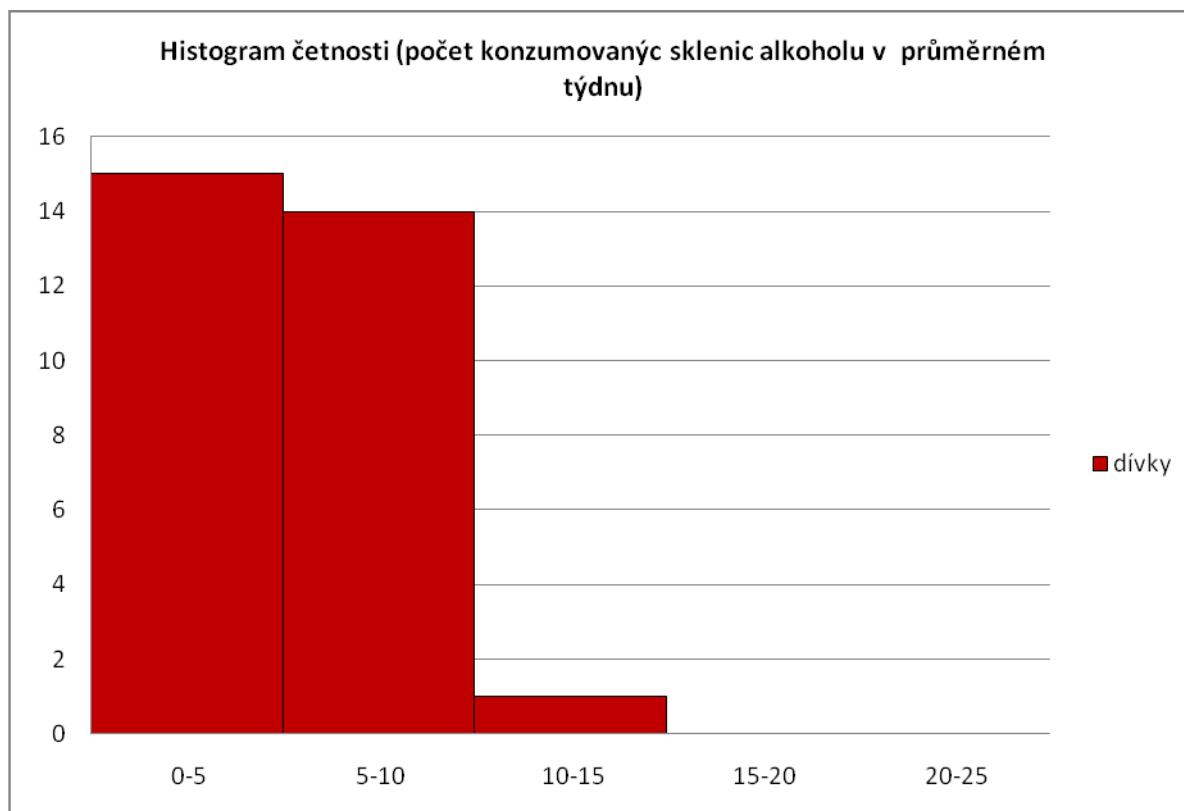
Obrázek 3. Histogram četnosti (počet konzumovaných sklenic alkoholu v průměrném týdnu – chlapci)

Vysvětlivky:

- Svislá osa označuje počet probandů
- vodorovná interval počtu konzumovaných sklenic alkoholu za týden.

Obrázek 4. Histogram četnosti (počet konzumovaných sklenic alkoholu v průměrném týdnu – dívky)

Vysvětlivky:

- Svislá osa označuje počet probandů
- vodorovná interval počtu konzumovaných sklenic alkoholu za týden.

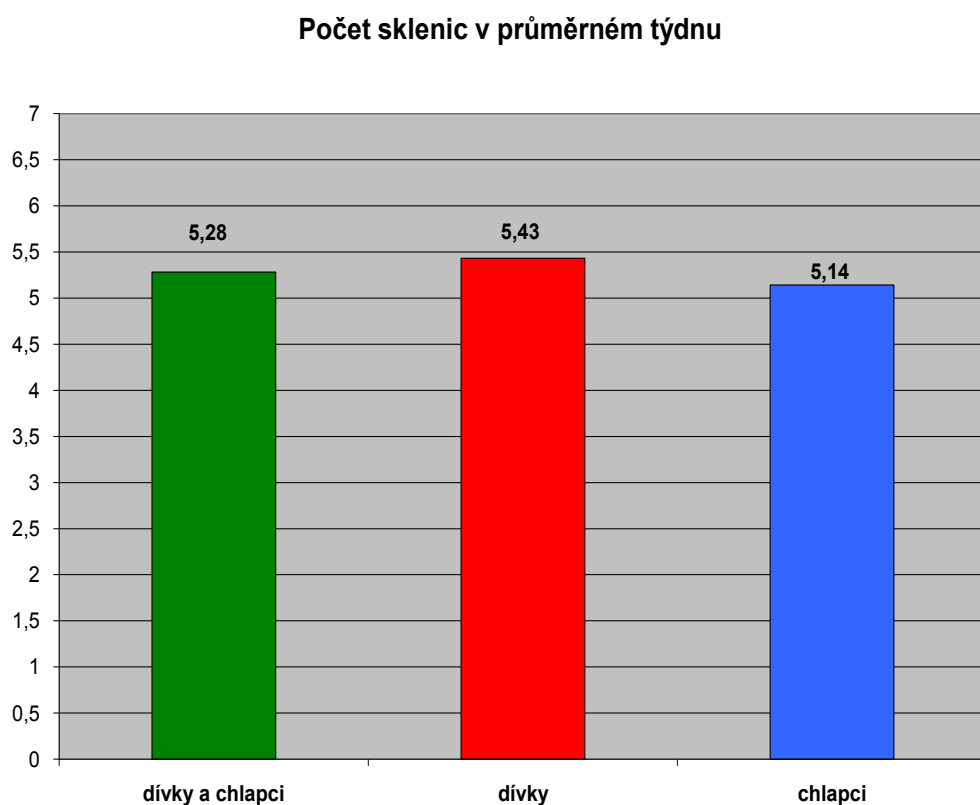
4.1.1 Diskuse k dílčímu cíli a výzkumné otázce č. 1

Na základě našeho šetření bylo zjištěno, že průměrná spotřeba alkoholu (sklenic) na osobu bez rozdílu pohlaví byla 5,28 sklenic. V rámci výzkumu jsme vycházeli z rovnice, kde jedné sklenici odpovídala standardní sklenice piva (0,5 l) = standardní sklenice vína (2 dcl) = standardní sklenice tvrdého alkoholu (0,5dcl). Ilustračně, jedna standardní sklenice alkoholu v České Republice obsahuje 23 gramů alkoholu. (Jednotlivé standardní sklenice alkoholu různých států a jejich rozdílné hodnoty množství alkoholu jsou uvedeny v příloze 3). Po přepočtu sklenic alkoholu na gramy čistého lihu za den, dostáváme hodnotu 17.34 g. Odborníci Světové zdravotnické organizace uvádí, že pro zdravého dospělého člověka je ještě

bezpečnou dávkou alkoholu kolem 20g 100% lihu za den (v reálném životě půl litru piva, dva decilitry vína či 0,05 centilitru tvrdého alkoholu). Ve srovnání mají studenti Gymnázia Čajkovského v Olomouci denní spotřebu alkoholu ještě nižší než je bezpečné množství uváděné Světovou zdravotnickou organizací.(www.who.com)

4.2 Rozdíly v množství konzumovaného alkoholu mezi chlapci a dívkami

Obrázek 5. Porovnání průměrného počtu vypitých sklenic za týden mezi skupinou chlapců a dívek

Pro získání odpovědi na výzkumnou otázku číslo 2 budeme ověřovat statistickou hypotézu o existenci rozdílů mezi skupinou chlapců a dívek. Vzhledem k charakteristice souboru využijeme neparametrický Whitney-Mann Test.

Tabulka 2. Výsledné charakteristiky Whitney-Mannova testu (porovnání množství konzumovaného alkoholu chlapců a dívek)

Proměnná	Mann-Whitneyův U test (BakalarkaData.sta)									
	Dle proměn. Pohlaví Označené testy jsou významné na hladině $p < 0,05000$									
	Sčt poč. žena	Sčt poč. muž	U	Z	Úroveň p	Z upravené	Úroveň p	N platn. žena	N platn. muž	2*1str. přesné p
AlkMinTyd	943,000	1202,000	478,0000	-0,611895	0,540608	-0,615742	0,538065	30	35	0,543109
AlkPrumTyd	1046,000	1099,000	469,0000	0,730326	0,465191	0,734755	0,462489	30	35	0,467787
PAMinTyd	1151,000	994,000	364,0000	2,112025	0,034685	2,142463	0,032157	30	35	0,034044
PAPrumTyd	1063,500	1081,500	451,5000	0,960609	0,336749	0,985984	0,324142	30	35	0,335813

Na základě výsledku Whitney-Mann testu lze konstatovat, že neexistuje statisticky významný rozdíl v konzumaci alkoholu mezi studenty a studentkami gymnázia se sportovním zaměřením na hladině významnosti 0,05.

4.2.1 Diskuse k dílčímu cíli a výzkumné otázce č. 2

Šetřením bylo zjištěno, že průměrná spotřeba alkoholu za týden, u zkoumaného vzorku studentů všeobecného gymnázia v třídách se sportovním zaměřením, činí 5,28 sklenic alkoholu (obrázek 5). Dle Whitney-Mann testu se neprokázal staticky významný rozdíl mezi oběma zkoumanými skupinami.

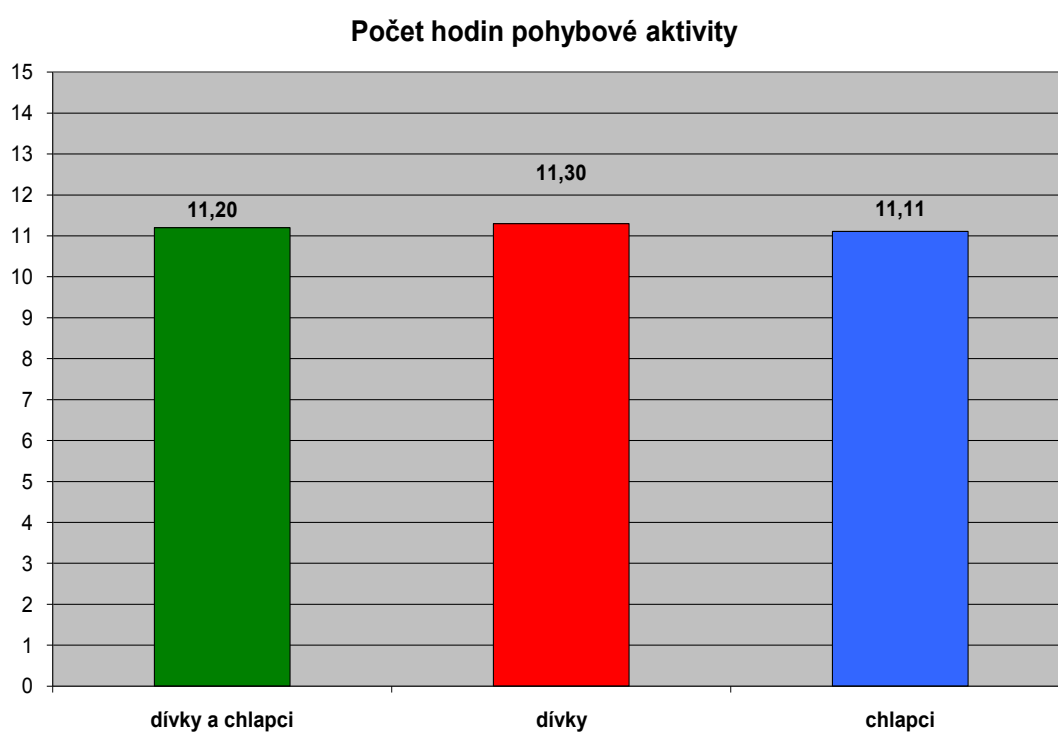
Když bychom hledali odpověď na otázku „jaké je bezpečné množství konzumovaného alkoholu“, najdeme těchto odpovědí hned několik. Současné dostupné prameny Světové zdravotnické organizace (WHO) žádné bezpečné hranice neuvádějí, protože je příliš mnoho lidí, pro které je bezpečná hranice rovna nule. Podle starších údajů WHO představuje pro zdravého dospělého člověka ještě bezpečné množství 20g 100% alkoholu za den, což odpovídá půllitru dvanáctiprocentního piva nebo dvěma decilitrům přírodního vína. Csémy (2003) za zdravotně rizikovou denní dávku považuje 40 g čistého alkoholu.

U zkoumané skupiny studentů bylo zjištěno, že chlapci zkonsumují denně v průměru 17,18 g čistého alkoholu a průměrná spotřeba čistého alkoholu u dívek je 17,84.g za den.Obecně

můžeme říct, že námi zjištěné hodnoty nejsou významně nadprůměrné, ale nemůžeme je považovat za zanedbatelné.

4.3 Vztah mezi množstvím zkonsumovaného alkoholu a objemem prováděné sportovní aktivity u studentů soukromého gymnázia v Olomouci

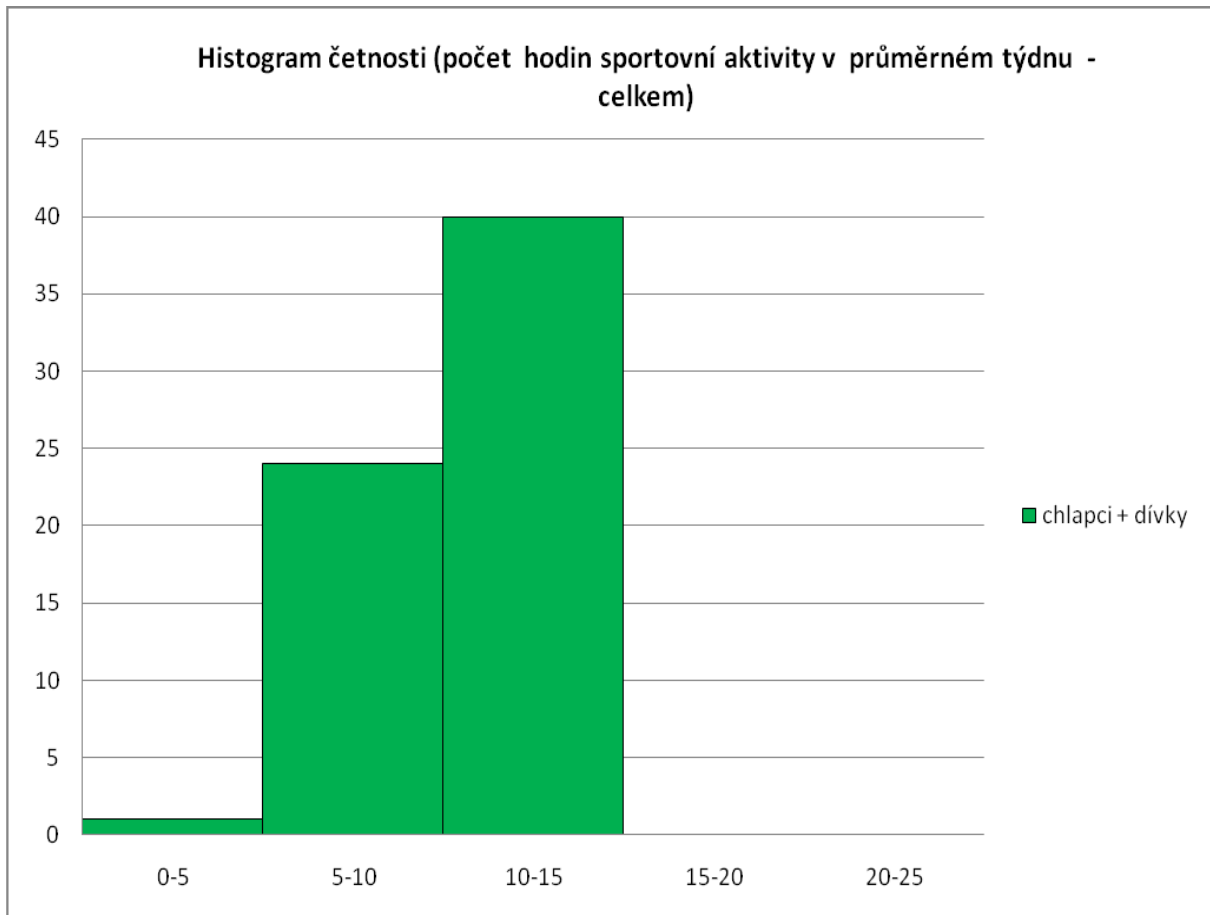
Obrázek 7. Počet hodin sportovní aktivity v průměrném týdnu

Tabulka 3. Základní popisné charakteristiky sledovaného souboru – počet hodin sportovní aktivity v průměrném týdnu

	Počet probandů	Průměr	Medián	Modus	Četnost	Min.	Max.	Směrodatná odchylka
Počet hodin v průměrném týdnu chlapci	35	9,02857	10	12	12	0	12	2,985117
Počet hodin v průměrném týdnu dívky	30	10,66667	8	12	9	4	18	2,928261

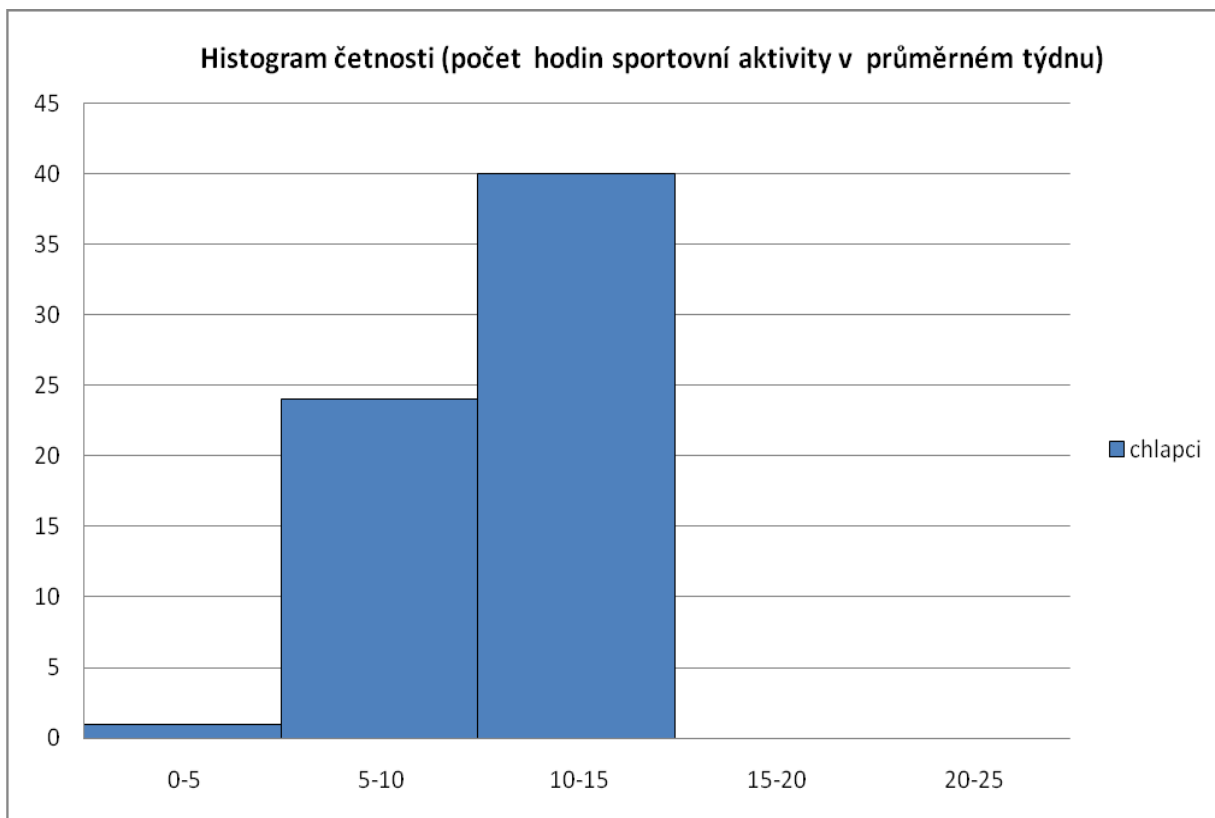
Obrázek 7. Histogram četnosti (počet hodin sport. aktivity v průměrném týdnu – chlapci a dívky)

Vysvětlivky:

- Svislá osa označuje počet probandů
- vodorovná interval počtu hodin pohybové aktivity za týden.

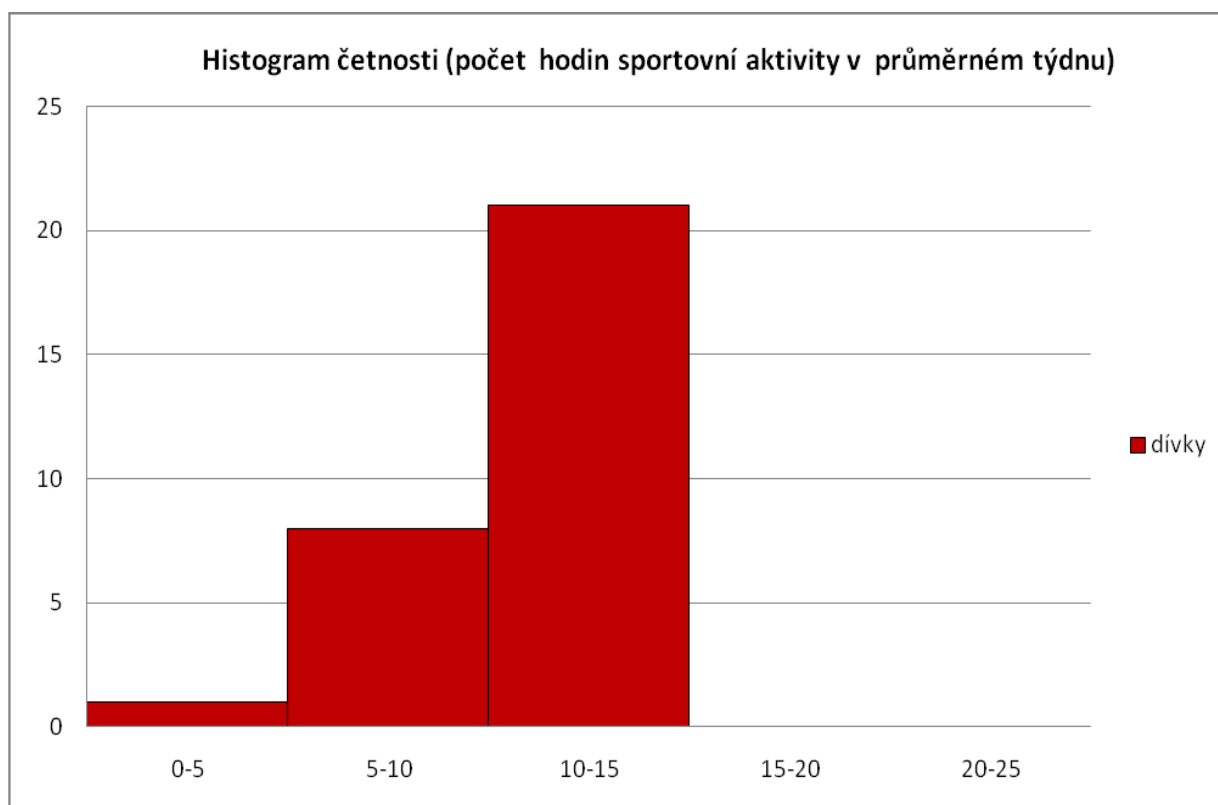
Obrázek 8. Histogram četnosti (Počet hodin sportovní aktivity v průměrném týdnu – chlapci)

Vysvětlivky:

- Svislá osa označuje počet probandů
- vodorovná interval počtu hodin pohybové aktivity za týden.

Obrázek 9. Histogram četnosti (Počet hodin sportovní aktivity v průměrném týdnu – dívky)

Vysvětlivky:

- Svíslá osa označuje počet probandů
- vodorovná interval počtu hodin pohybové aktivity za týden.

4.3.1 Diskuse k dílčímu cíli a výzkumné otázce č. 3

Na základě výsledků neparametrického Whitney-Mann testu lze konstatovat, že neexistuje závislost mezi množstvím zkonsumovaného alkoholu a objemem sportovní aktivity a vybraného zkoumaného vzorku studentů gymnázia Čajkovského ve třídách se sportovním zaměřením. Vzhledem k fyzickým a mnohdy i psychickým požadavkům, které jsou na dospívající jedince kladeny, jsme očekávali těsnější vztah.

Z našeho výzkumu však vyplynulo, že konzumace alkoholu a provádění sportovních aktivit se navzájem nevylučuje. Většina respondentů našeho výzkumu uvedla, že se věnuje

kolektivnímu sportu, s čímž se spojena i touha slavit společně, když se podaří vyhrát zápas, turnaj, či celkovou několikaměsíční soutěž. Z toho lze usuzovat, že jde o lidi společensky zaměřené a právě proto bývají častokrát pozitiva pohybové aktivity přebity negativními účinky alkoholu.

Součástí dotazníku profesora Losiaka, který byl využit k našemu výzkumu, je i první relace - odpověď, která zkoumaného napadne, když se řekne pojem alkohol a opilost. Dovolím si zde uvést některé z nich:

„Alkohol neškodí v malém množství“

„Alkohol je pivo“

„Alkohol je metla lidstva“

„Alkohol je zrádný, ale bývá s ním sranda“

„Alkohol je alkohol“

„Alkohol je další den špatně“

„Alkohol je točení hlavy“

„Alkohol je dobrý“

„Alkohol je součástí oslavy“

„Alkohol je problém“

„Opilost je hodně alkoholu“

„Opilost je hodně panáků“

„Opilost je nechutná“

„Opilost je opilost“

„Opilost je nevím“

„Opilost je hnusná“

„Opilost je někdy potřeba“

„Opilost je zamotaná hlava“

„Opilost je sranda“

„Opilost je katastrofa následující den“

Z odpovědí lze soudit, že pojem alkohol je vesměs vnímán mladými lidmi pozitivně, což potvrzuje nebezpečnost a zrádnost této drogy. Je společností do jisté míry tolerován a právě proto je tak nebezpečný. Oproti tomu je opilost vnímána především negativně, je to něco špatného, odkud zbývá již jen malý krůček k závislosti, ztrátě dosavadních životních hodnot,

cílů a smyslů života. Tato reakce na opilost je spojena s negativní reakcí lidského organismu na velké množství alkoholu.

Ve druhé části dotazníku, která se věnuje zjištění počtu hodin prováděné sportovní aktivity v průběhu minulého a průměrného týdne, také dotazovaní odpovídali, kterým pohybovým aktivitám se nejčastěji věnují v létě a zimě.

Pro zimní období byly nejčastěji zaznamenány tyto sporty:
hokej, lyžování, plavání, volejbal, házená, fotbal, posilování.

Pro letní období byly nejčastěji zaznamenávány tyto sporty:
fotbal, volejbal, cyklistika, tenis, házená, plavání.

5 ZÁVĚR

Jak již bylo uvedeno výše, alkohol je omamná látka, která má negativní vliv na organismus dospělého člověka a v případě mladistvých je toto negativní působení mnohem silnější. Právně je stanoveno, že mladiství, tudíž jedinec do věku 18 let, je chráněn státem a je mu odebrána možnost požívat alkoholické nápoje, avšak tento zákon se v četných případech porušuje. Existují mnohé preventivní programy, které mladistvé a děti upozorňují na škodlivé účinky alkoholických nápojů, ale je zřetelné, že tito mladí lidé nedbají doporučení odborníků a k užívání, leckdy k abúzu, u mladistvých dochází.

Výzkum uskutečněný v této práci splnil požadované cíle. Výsledky získané od šetřené skupiny poukazují na situaci v konzumaci a spotřebě alkoholu studenty Gymnázia Čajkovského v Olomouci.

Odpovědi na výzkumné otázky:

1. Množství konzumovaného alkoholu studenty v průměrném týdnu činí 5,28 sklenic.
V přepočtu tzn. 17,25 gramů stoprocentního alkoholu na osobu denně. Světová zdravotnická organizace uvádí jako bezpečnou denní dávku 20 gramů na osobu denně. Studenti Gymnázia Čajkovského spotřebují o 2,75 gramů čistého alkoholu méně, než jaký je bezpečný standard určený WHO.
2. Rozdíl mezi konzumací alkoholu chlapců a dívek se ukázal jako statisticky nevýznamný na hladině významnosti 0,05. Průměrná spotřeba sklenic alkoholu činí u dívek 5,43 sklenic a 5,14 u chlapců.
3. Závislost konzumace alkoholu a množství sportovní aktivity se ukázala být neprokazatelná. Hodnoty korelace se mohou pohybovat v rozmezí absolutních hodnot 0 až 1. Čím je výsledná korelace bližší nule, tím je nižší vzájemná závislost. Korelačnímu koeficientu této závislosti odpovídá hodnota $r = 0,63098$.

6 SOUHRN

Konzumaci alkoholických nápojů mladistvými můžeme chápat jako rizikový faktor jejich vývoje. Legislativa České republiky zakazuje konzumaci alkoholu mladistvými, avšak tento fakt bývá často porušován a dochází k tomu, že mladiství konzumují alkohol přibližně ve stejné míře jako dospělí, ne-li víc v některých případech.

Cílem této práce bylo zmapování situace středoškolských studentů Gymnázia Čajkovského v Olomouci, kteří mají sportovní založení (sportovní třídy). Tento cíl se nám v této práci podařilo splnit. Výzkum, který proběhl pomocí dotazníkového šetření během roku 2009, nám umožnil proniknout do sledované oblasti.

Na základě závěrů naší práce, můžeme konstatovat, že množství konzumovaného alkoholu studenty je v porovnání s celonárodním průměrem nižší. Rozdíly mezi pohlavími nebyly statisticky významné. Za důležitý považujeme také fakt, že nebyla prokázána závislost mezi sledovanými proměnnými – množství zkonsumovaného alkoholu a množství prováděné sportovní aktivity.

7 SUMMARY

Consumption of alcoholic beverages by adolescents can be understood as a risk factor for their development. Czech legislation prohibits the consumption of alcohol by teenagers, but this fact is often violated and there is the fact that young people consume alcohol at about the same extent as adults, if not more in some cases.

The aim of this thesis was to define the situation of secondary school students at grammar school (Gymnázium Čajkovského) in Olomouc, who study in the sports classes. The objectives of the thesis have been met. The research that was done using the questionnaires in 2009 enabled us to look into this field.

Based on the findings of our study, we can confirm that the amount of alcohol consumed by students is lower in comparison with the nationwide average. There were not any statistically significant gender differences. There was not any link proved between the descriptive variables – the quantity of alcohol consumed and the amount of a sporting activity, which we consider to be an important fact.

8 REFERENČNÍ SEZNAM LITERATURY

- Bouček, J. a kol. (2006). *Speciální psychiatrie*. Olomouc.
- Cejp Martin, Prostoje české veřejnosti k hodnotě, funkci a náplni volného času, Praha Ústav pro výzkum kultury 1974
- Filipcová Blanka, Člověk, práce a volný čas, Praha, nak. Svoboda 1966
- Frömel, K. (2002). *Kompendium psaní a publikování v kinantropologii*. (1st ed.). Olomouc: Univerzita Palackého.
- Geist Bohumil, Sociologický slovník, Praha, Victoria publishing 1992
- Giddens, A.: *Sociologie, Argo*, Praha, 1999.
- Havlík Jiří, *Infekční nemoci*, Praha Galén 2002
- Kvapilík, J., Svobodová, A. a kol. (1985). *Člověk a alkohol*. Praha: Avicenum.
- Macek, P.: *Adolescence, Portál*, Praha, 2003
- Machoni, Tuček – Česká společnost v transformaci: k proměnám sociální struktury . SLON, 1996 Praha
- Marhounová, Jana: *Alkoholici, fetišáci, gambleři*. Praha, Empatie 1995
- Nešpor, K. (1995). *Kouření, pití, drogy. Děvčata a kluci spolu mluví o závislostech*. Praha: Portál
- Nešpor, K. (1999). *Jak překonat problémy s alkoholem*. Praha: Sportpropag.
- Nešpor, K., Provazníková, H. (1999). *Slovník prevence problémů působených návykovými látkami*. Praha: Státní zdravotní ústav
- Radimecký – *Adiktologie* 2005
- Řehan – *adiktologie* 1999
- Sak, P.: *Proměny české mládeže. Petrklíč*, Praha 2000
- Skála, J a kol. (1987). *Závislost na alkoholu a jiných drogách*. Praha: Avicenum.
- Slepičková Irena – *Sport a volný čas adolescentů*, Praha , Univerzita Karlova 2001
- Slepičková, I.: *Sport a volný čas. Karolinum*, Praha 2000.
- <http://www.who.int/dg/chan/en/index.html>
- <http://apps.who.int/globalatlas/includeFiles/generalIncludeFiles/listInstances.asp>
- <http://www.pixmac.cz/fotka/molekula+ethanol/000041958767>
- <http://dejinyalkoholu.blogspot.com/2007/10/historie-alkoholu.html>
- <http://books.google.cz/books?id=vnXodTFnoyGC&pg=PA19&lpg=PA19&dq=sport+a+social+izace&source=bl&ots=YIqhUoUEz&sig=->

9 PŘÍLOHY

Seznam příloh:

1. Dotazník zjišťující počet sklenic alkoholu v průměrném týdnu
2. Dotazník zjišťující počet hodin sportovní aktivity v průměrném týdnu

Příloha 1. Dotazník zjišťující počet sklenic alkoholu v průměrném týdnu

Kolik sklenic alkoholu jste vypili v průběhu minulého týdne?

Standardní sklenice piva (0,5 l) = standardní sklenice vína (2 dcl) = standardní sklenice tvrdého alkoholu (0,4 dcl)

Doporučujeme začít s počítáním sklenic zpětně od včerejšího dne, tedy např. pokud je dnes čtvrtek začněte při vyplňování středou, pak úterý, pondělí....

neděle	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....sklenic
sobota	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....sklenic
pátek	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....sklenic
čtvrtek	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....sklenic
středa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....sklenic
úterý	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....sklenic
pondělí	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....sklenic

Kolik sklenic alkoholu vypijete obvykle v „průměrném týdnu“?

neděle	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....sklenic
sobota	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....sklenic
pátek	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....sklenic
čtvrtek	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....sklenic
středa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....sklenic
úterý	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....sklenic
pondělí	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....sklenic

Doplňte prosím první asociaci (myšlenku), která Vás napadne:

Alkohol je

Opilost je.....

Příloha 2. Dotazník zjišťující počet hodin sportovní aktivity v průměrném týdnu

Kolik hodin jste „sportovali“ v průběhu minulého týdne?

Doporučujeme začít s počítáním hodin sportovní aktivity zpětně od včerejšího dne, tedy např. pokud je dnes čtvrtek začněte při vyplňování středou, pak úterý, pondělí....

neděle	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....hodin
sobota	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....hodin
pátek	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....hodin
čtvrtek	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....hodin
středa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....hodin
úterý	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....hodin
pondělí	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....hodin

Kolik hodin „sportujete“ obvykle v „průměrném“ týdnu?

neděle	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....hodin
sobota	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....hodin
pátek	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....hodin
čtvrtek	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....hodin
středa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....hodin
úterý	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....hodin
pondělí	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10,	více, tak.....hodin

Jakou (jaké) sportovní aktivity nejčastěji provádíte v zimě.....

Jakou (jaké) sportovní aktivity nejčastěji provádíte v létě.....

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Alena Hodúrová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií, PedF
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Jitka Skopalová, PhD.
Rok obhajoby:	2010

Název práce	Alkohol a sport
Název v angličtině	Alcohol and Sport
Anotace práce	Cílem této práce bylo získat informace o konzumaci alkoholu a množství prováděné sportovní aktivity studenty gymnázia ve třídách se sportovním zaměřením. Dotazníkovým šetřením jsme zjišťovali množství zkonsumovaného alkoholu v průměrném týdnu stejně jako množství prováděné sportovní aktivity v průměrném týdnu.
Klíčová slova	alkohol, sport, pohybová aktivita, mládež, životní styl, volný čas, preventivní opatření
Anotace v angličtině	The aim of this final thesis was to find out the amount of alcohol consumption and quantity of sporting activities, both done by students from the sports classes of the grammar school in Olomouc. We used the questionnaire survey and we examined the quantity of alcohol consumed in an average week as well as a number of sporting activities done in an average week.
Klíčová slova v angličtině	alcohol, sport, physical activity, youth, lifestyle, leisure, precautionary measures
Přílohy vázané v práci	Příloha 1 Dotazník zjišťující počet sklenic alkoholu v průměrném týdnu Příloha 2 Dotazník zjišťující počet hodin sportovní aktivity v průměrném týdnu
Rozsah práce	52 stran
Jazyk práce	český